

«Առողջապահության և մարդու իրավունքների պաշտպանության ամրապնդումը
Հայաստանի բանտերում» ծրագիր

Եվրոպական միության և Եվրոպայի խորհրդի Գործընկերություն հանուն լավ կառավարման
2015-2018 թվականների կառուցակարգի ներքո

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

**ԿԱԼԱՆԱՎՈՐՎԱԾ ԵՎ ԱԶԱՏԱԶՐԿՄԱՆ
ԴԱՏԱՊԱՐՏՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԻՐԱՑՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԻ**

Փաստաթուղթը մշակված է
Իզաբել Աբգարյանի, Ռոզա Բաբայանի, Սուրեն Քրմոյանի,
Դիանա Ղազարյանի, Արփինե Սարգսյանի, Շուշանիկ Ղուկասյանի կողմից

Երևան, 2017

Սույն փաստաթուղթը կազմվել է Եվրոպայի միության և Եվրոպայի խորհրդի միջև համատեղ ծրագրի ֆինանսական միջոցներով: Այստեղ արտահայտված տեսակետները որևէ կերպ չեն արտացոլում Եվրոպական միության կամ Եվրոպայի խորհրդի պաշտոնական տեսակետը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 1. Նախաբան	5
Գլուխ 2. Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների առողջության պահպանմանն ուղղված, բժշկական օգնությանը և սպասարկմանն ուղղակիորեն չառնչվող իրավունքներ	7
Իրավունք 1. Բավարար բնակելի տարածք ունենալու իրավունք.....	7
Իրավունք 2. Բավարար կամ հատուկ սնունդ ստանալու իրավունքը.....	7
Իրավունք 3. Անձնական հիգիենայի իրավունքը.....	9
Իրավունք 4. Հանգստի իրավունքը.....	11
Գլուխ 3. Բժշկական օգնությանը և սպասարկմանն ուղղորտին առնչվող իրավունքներ	13
Իրավունք 5. Բժշկական օգնություն և սպասարկման հասանելիության և մատչելիության իրավունք.....	13
Իրավունք 6. Առողջական վիճակի մասին տեղեկություն ստանալու իրավունքը.....	15
Իրավունք 7. Բժշկական միջամտության համար իրազեկված համաձայնության իրավունք.....	16
Իրավունք 8. Առողջությանը վերաբերող տեղեկությունների գաղտնիության պահպանման իրավունք.....	18
Իրավունք 9. Որակյալ բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունք.....	19
Իրավունք 10. Պալիատիվ (ամոքիչ) բժշկական օգնության և սպասարկման իրավունք.....	20
Իրավունք 11. Բժշկական օգնություն և սպասարկում տրամադրելիս առողջությանը հասցված վնասի փոխհատուցման իրավունք.....	21
Իրավունք 12. Անհետաձգելի բժշկական օգնության իրավունքը քրեակատարողական հիմնարկում.....	22
Իրավունք 13. Անվճար ամբուլատոր բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունքը քրեակատարողական հիմնարկում.....	23
Իրավունք 14. Անվճար հիվանդանոցային բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունքը քրեակատարողական հիմնարկում.....	24
Իրավունք 15. Անվճար դիսպանսերային բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունքը քրեակատարողական հիմնարկում.....	26
Իրավունք 16. Անվճար հիվանդանոցային բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունքը քրեակատարողական բուժական հիմնարկում (դատապարտյալների հիվանդանոց).....	27
Իրավունք 17. Միավ Վարակի վերաբերյալ անվճար նախաթեստային և հետթեստային խորհրդատվության և հետազոտության իրավունքը.....	29
Իրավունք 18. Քաղաքացիական բժշկական հաստատությունում բժշկական օգնության և սպասարկում ստանալու իրավունքը.....	31
Գլուխ 4. Առողջապահական իրավունքների խախտման դեպքերում բողոքարկելու իրավունքը	32
Իրավունք 19. Առողջապահական իրավունքների և ազատությունների խախտման հիմքով բողոք ներկայացնելու իրավունքը.....	32
Գլուխ 5. Պատժի կրման հետաձգումը կամ պատժի կրումից ազատվելը	34
Իրավունք 20. Որոշակի հանգամանքների հիմքով պատժի կրումը հետաձգելու կամ դրա կրումից ազատվելու կամ ծանր հիվանդության հիմքով պատժի կրումից ազատվելու իրավունքը.....	34
Գլուխ 6. Հացադուլի իրականացումը	36
Իրավունք 21. Հացադուլ իրականացնելու իրավունքը.....	36
Իրավական ակտերի ցանկ՝ ըստ հղումների	38

Հարգելի ընթերցող

Սույն ուղեցույցը կազմվել է ազատությունից զրկված անձանց (կալանավորված կամ ազատագրված) առողջապահական իրավունքների և դրանց իրացման մասին ամբողջական տեղեկատվություն տրամադրելու և դրանով իսկ այդ իրավունքներից օգտվելուն խրախուսելու և դրանց պատշաճ իրացմանն աջակցելու նպատակով:

Ուղեցույցն ներկայացնում է ազատությունից զրկված անձանց համար ՀՀ ներպետական օրենսդրությամբ երաշխավորված իրավունքները, դրանց ապահովման համար պատասխանատու մարմինների և անձանց շրջանակը, ինչպես նաև այդ իրավունքների իրացման իրավական մեխանիզմների համառոտ նկարագիրը¹:

1 ՀՀ կառավարության 2017 թվականի հունվարի 19-ի նիստի N 2 արձանագրային որոշմամբ հաստատված՝ «ՀՀ քրեակատարողական հիմնարկներում բժշկական ծառայությունների արդիականացման» հայեցակարգով որպես քրեակատարողական առողջապահական ինստիտուցիոնալ համակարգի բարեփոխման հնարավոր տարբերակ դիտարկվել է համապատասխան օրենսդրական փոփոխությունների մշակումը՝ քրեակատարողական բուժօգնության ծառայությունը քրեակատարողական վարչության ենթակայությունից հանելու և ՀՀ արդարադատության նախարարությանը հանձնելու վերաբերյալ:

ԳԼՈՒԽ 1. ՆԱԽԱԲԱՆ

ԻՆՉ ՊԵՏՔ Է ԻՄԱՆԱԼ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Առողջապահական իրավունքներ» հասկացությունը ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված չէ, այն հավաքական տերմին է և իր մեջ ներառում է մարդու առողջության պահպանման ոլորտում առկա և ՀՀ օրենսդրությամբ ամրագրված բոլոր իրավունքները, որոնք առավել մանրամասն կներկայացվեն ստորև: Կարևոր է առողջապահական իրավունքները **չնույնացնել** բժշկական օգնության և սպասարկման ոլորտի իրավունքների հետ: Առողջապահական իրավունքները շատ ավելի ընդգրկուն են, դրանք ներառում են նաև բժշկական օգնությանը և սպասարկմանը չառնչվող այնպիսի ոլորտներ, ինչպիսիք են օրինակ՝ բավարար սննդի, օրենսդրությամբ սահմանված պահանջներին բավարարող միջավայրում ապրելու և այլ իրավունքներ, որոնց կրողն են նաև առողջ, բժշկական օգնության և սպասարկման կարիք չունեցող մարդիկ:

ՀՀ Սահմանադրությունը, ՀՀ քրեակատարողական օրենսգիրքը, «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՀՀ օրենքը ամրագրել են կալանավորված կամ ազատազրկման դատապարտվածների (այսուհետ՝ տեքստում կկիրառվի «կալանավորված անձ» և «դատապարտյալ» տերմինները, եթե տեքստում ցմահ ազատազրկման դատապարտված անձի կամ կնոջ կամ անչափահասի առողջական կամ իրավական կարգավիճակը առանձնահատուկ ընդգծելու կարիք չկա) առողջության պահպանման իրավունքը, այսպես՝

1. ՀՀ Սահմանադրության 85-րդ հոդվածի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք, օրենքին համապատասխան, ունի առողջության պահպանման իրավունք:
2. «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահման մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածի համաձայն՝ ձերբակալված կամ կալանավորված անձն ունի առողջության պահպանման իրավունք, այդ թվում՝ ստանալ բավարար սնունդ, անհետաձգելի բժշկական օգնություն, ինչպես նաև զննվել իր ընտրած բժշկի կողմից իր դրամական միջոցների հաշվին:
3. ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի համաձայն՝ դատապարտյալն առողջության պահպանման, այդ թվում՝ բավարար սնունդ, բժշկական օգնություն ստանալու իրավունք ունի:

«Առողջության պահպանման իրավունք» հասկացության սպառիչ իրավական բովանդակությունը ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված չէ, այդուհանդերձ նկատի ունենալով Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության մոտեցումները և ՀՀ առկա իրավական կարգավորումները, առողջության պահպանման իրավունք նշանակում է, որ անձն ունի առողջապահության ոլորտի առավելագույն բարձր չափանիշներին համապատասխան ֆիզիկական և հոգեկան առողջության պահպանման իրավունք, որը ներառում է ինչպես առկա բոլոր որակյալ բժշկական ծառայությունների հասանելիությունը, այնպես էլ անձի կարիքների համար համարժեք և բավարար սննդի, բնակության վայրի և շրջակա միջավայրի առկայությունը:

Սահմանադրության 26-րդ, 29-րդ հոդվածները առողջության պահպանման իրավունքի համատեքստում նախատեսում են ազատությունից զրկված անձի, նրա առողջության նկատմամբ մարդասիրական, հարգալից, ոչ խտրական (համեմատած ինչպես ազատության մեջ գտնվող անձանց, այնպես էլ ազատությունից զրկված այլ անձանց հետ) վերաբերմունք, բժշկական օգնություն և սպասարկման կարիք ունեցող անձանց համարժեք և որակյալ բժշկական օգնության տրամադրում, անձը նվաստացնող կամ խոշտանգող որևէ գործողության բացառում:

Կարևոր է հիշել, որ առողջապահական իրավունքների համատեքստում «խոշտանգում» նշանակում է ցանկացած գործողություն, որով որևէ անձի դիտավորությամբ պատճառվում է մարմնական կամ մտավոր ուժեղ ցավ կամ տառապանք ... ցանկացած տեսակի խտրականության վրա հիմնված ցանկացած պատճառով, երբ նման ցավը կամ տառապանքը պատճառվում է պետական պաշտոնյայի կամ պաշտոնապես հանդես եկող այլ անձի կողմից կամ նրանց դրդմամբ կամ համաձայնությամբ:

Առողջապահական հիմնարար իրավունքների ապահովման պատասխանատուն ՀՀ պետական իշխանությունն է՝ ի դեմս իր օրենսդիր (Ազգային ժողով), գործադիր (կառավարություն և դրա մարմիններ), և դատական (դատարաններ) իշխանությունների՝ յուրաքանչյուրը օրենքներով վերապահված իր լիազորությունների շրջանակում:

Մասնավորապես՝

- ♦ օրենսդիր իշխանության լիազորությունների ոլորտում է ազատությունից զրկված անձանց հա-

մար առողջապահության ժամանակակից պահանջներին համապատասխան առողջապահական իրավունքների ապահովման համար անհրաժեշտ իրավական, ֆինանսական, կազմակերպական երաշխիքների և դրանց իրացման մեխանիզմների, ինչպես նաև այդ ոլորտում խախտումների համար պատասխանատվության սահմանումը,

- ♦ գործադիր իշխանության լիազորությունների ոլորտում է օրենսդրությամբ սահմանված ազատությունից զրկված անձանց առողջապահական իրավունքների պատշաճ և լիարժեք ապահովումը, խախտված իրավունքների վերականգնման արտադատական միջոցների կիրառումը,
- ♦ դատարանների լիազորությունների ոլորտում է առողջապահական իրավունքների պաշտպանությունը, ներառյալ խախտված իրավունքների վերականգնումը:

Առողջության պահպանման հիմնարար իրավունքի վրա են խարխսվում վերը նշված, ինչպես նաև այլ իրավական ակտերում ամրագրված առողջապահական իրավունքները, որոնց առավել մանրամասն անդրադարձ կկատարվի ստորև:

ԳԼՈՒԽ 2. ԿԱԼԱՆԱՎՈՐՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ԵՎ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ, ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆԸ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՄԱՆՆ ՈՒՂՂԱԿԻՈՐԵՆ ԶԱՌՆԶՎՈՂ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 1. ԲԱՎԱՐԱՐ ԲՆԱԿԵԼԻ ՏԱՐԱԾՔ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Կալանավորված անձին, դատապարտյալին հատկացված բնակելի տարածքը պետք է համապատասխանի ՀՀ-ում ընդհանուր բնակելի տարածքների համար լիազոր պետական մարմինների կողմից սահմանված շինարարական և սանիտարահիգիենիկ նորմերին: Կալանավորված անձանց, դատապարտյալներին հատկացված բնակելի տարածության չափը չի կարող պակաս լինել չորս քառակուսի մետրից՝ յուրաքանչյուր անձի համար:

Հղի կամ իրենց մոտ երեխա ունեցող կանանց պահման վայրերում (այսուհետ պահման վայրի, ուղղիչ հիմնարկների փոխարեն ամբողջ տեքստում կկիրառվի քրեակատարողական հիմնարկ տերմինը) կամ քրեակատարողական հիմնարկում տեղավորվում են այնպես, որ նվազագույնի հասցվի այլ անձանց (կալանավորված անձ, դատապարտյալ) հետ շփումը:

Անչափահասները, հղի կամ իրենց մոտ մինչև երեք տարեկան երեխա ունեցող անձինք կարող են տեղավորվել իրենց վիճակի առանձնահատկություններին համապատասխան պայմաններ ունեցող խցերում կամ կացարաններում:

Ցմահ ազատագրված դատապարտված անձինք պահվում են խցերում՝ որպես կանոն, յուրաքանչյուր խցում չորս դատապարտյալից ոչ ավելի: Դատապարտյալի խնդրանքով կամ նրա անձնական անվտանգությանը սպառնացող վտանգի դեպքում, քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ, դատապարտյալը կարող է պահվել մենախցում:

(Հիմք՝ ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 73-րդ, 108-րդ հոդվածներ «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահման մասին» ՀՀ օրենքի 20-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 79-րդ կետ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Կալանավորվածների և դատապարտյալների մասով այս իրավունքի ապահովման պատասխանատուն է՝ ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության կենտրոնական մարմինը՝ ի դեմս քրեակատարողական վարչության:

(Հիմք՝ ՀՀ արդարադատության նախարարի 2012 թվականի փետրվարի 28-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական հիմնարկների տեսակները, լրակազմերը, ինչպես նաև կալանավորվածների և դատապարտյալների համար մեկ անձի հաշվարկով բնակելի տարածքները սահմանելու մասին և Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարի 2008 թվականի մայիսի 27-ի թիվ 41-Ն հրամանն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 30-Ն հրամանի հավելվածի 3-րդ կետ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 2. ԲԱՎԱՐԱՐ ԿԱՄ ՀԱՏՈՒԿ ՍՆՈՒՆԴ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Ա. Կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը իրավունք ունի ... ստանալ բավարար սնունդ: Դատապարտյալը պատիժը կրելու ընթացքում ապահովվում է օրգանիզմի կանոնավոր կենսագործունեության համար անհրաժեշտ սննդով, կալանավորված անձը ապահովվում է առողջության և ուժերի պահպանման համար բավարար **անվճար** սննդով: Դրանց նվազագույն չափաբաժինները սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը²: Սննդի որակը և սննդարարությունը սահմանված նվազագույն չափաբաժիններից պակասեցնելը, այդ թվում՝ որպես տույժի միջոց, արգելվում է:

² Տես՝ ուղեցույցի 38-րդ էջ:

Կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը պետք է ապահովված լինի խմելու ջրով:

Կալանավորված կամ դատապարտյալ հղի կանայք, կերակրող մայրերը, անչափահասները, ինչպես նաև կալանավորված հիվանդ անձինք ապահովվում են անվճար հատուկ սննդով, որի տեսականին և նվազագույն չափաբաժինները սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը³:

Չորս և ավելի ժամ տևողությամբ փոխադրման դեպքում կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը պետք է ապահովվի սննդով:

Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի՝ հիմնարկ ժամանած մերձավոր ազգականներին կամ այլ անձանց պարտավոր է տեղեկացնել, որ նրանք հիմնարկի կրպակի կամ խանութի միջոցով կարող են ձեռք բերել սննդամթերք, առաջին անհրաժեշտության և այլ առարկաներ՝ դրանք կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին փոխանցելու նպատակով:

Բ. Կալանավորված անձն կամ դատապարտյալը իր անձնական հաշվին առկա միջոցներով կարող է ձեռք բերել սննդամթերք ...: Անձնական միջոցներով սննդամթերք ձեռք բերելու ընթացակարգերը սահմանված են ՀՀ օրենսդրությամբ⁴: Ընդ որում, դատապարտյալների համար սննդամթերքի և առանձին անհրաժեշտության այլ պարագաների համար սահմանված գումարի մեկամսյա առավելագույն սահմանաչափը երեսուն հազար դրամ է, իսկ պատժախցում գտնվող դատապարտյալի համար տաս հազար դրամ:

Գ. Կալանավորված անձն կամ դատապարտյալը կարող է ձեռք բերել սննդամթերք հանձնուքի, ծանրոցի կամ փաթեթի միջոցով: Հանձնուք, ծանրոց, փաթեթ ստանալու ընթացակարգերը սահմանված են ՀՀ օրենսդրությամբ⁵:

Կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին թույլատրվում է իրենց մոտ ունենալ կամ հանձնուքի, ծանրոցի կամ փաթեթի միջոցով ձեռք բերել հանքային ջուր, հյութեր՝ գործարանային արտադրության և պլաստմասսայե տարաներով, բանջարեղեն, մրգեր, շաքարավազ, կոնֆետ, շոկոլադե սալիկներ, կաթնամթերք (կարագ, պանիր, թթվասեր, մածուն, կաթնաշոռ), երշիկեղեն, աղ, սուրճ, թեյ, կակաո, մաստակ, սննդամթերք, որը չի պահանջում ջերմային մշակում, բացառությամբ դատապարտյալի հետ երկարատև տեսակցության ժամանակ որպես ծանրոց, հանձնուք կամ փաթեթ ընդունված ջերմային մշակում պահանջող սննդամթերքի, որը կարող է պատրաստվել և օգտագործվել միայն երկարատև տեսակցության ընթացքում:

(Հիմք՝ ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 12-րդ, 76-րդ, 77-րդ, 98-րդ հոդվածներ, «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահման մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման 5-րդ, 17-րդ գլուխներ, հավելվածի Ձև 2):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Ա. Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների անվճար սնունդ ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուն է՝

- համապատասխան սննդամթերքի գնումների պատշաճ, ժամանակին կազմակերպման և մատակարարող կազմակերպության պարտականությունների կատարման նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու մասով՝ ՀՀ արդարադատության նախարարությունը,
- կալանավորվածներին և դատապարտյալներին անվճար սննդի ապահովման մասով՝ ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչությունը,
- անվճար սննդի տրամադրման կազմակերպման մասով՝ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը, ի դեմս քրեակատարողական հիմնարկի պետի:

Բ. Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների իրենց անձնական հաշվին առկա միջոցներով սննդամթերք ձեռք բերելու իրավունքի ապահովման պատասխանատուն է՝

- կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին այդ իրավունքի ապահովման երաշխավոր-

3 Տես՝ ուղեցույցի 38-րդ էջ:

4 Տես՝ ուղեցույցի 38-րդ էջ:

5 Տես՝ ուղեցույցի 38-րդ էջ:

ման մասով՝ ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչությունը,

- ♦ կալանավորվածներին պահելու վայրի կամ քրեակատարողական հիմնարկի պետը կալանավորված անձանց և դատապարտյալների համար անկանխիկ ձևով լրացուցիչ սննդամթերք, առաջին անհրաժեշտության և այլ առարկաներ մատակարարելու վերաբերյալ պայմանագրեր կնքելու մասով,
- ♦ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի սննդամթերքի ձեռքբերման հայտերը ամփոփելու և ձեռքբերված սննդամթերքը նրանց հանձնելու մասով՝ կալանավորված անձանց պահելու վայրի կամ քրեակատարողական հիմնարկի կրպակավարը:

Գ. Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների մասով հանձնուքի, ծանրոցի կամ փաթեթի միջոցով սննդամթերք ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուն է՝

Կալանավորված անձանց պահելու վայրի կամ քրեակատարողական հիմնարկի պետը կամ նրա հանձնարարությամբ՝ քրեակատարողական այլ ծառայողը, որը ապահովում է այդ իրավունքի իրացումն համապատասխան թույլտվության տրամադրման միջոցով:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2002 թվականի նոյեմբերի 28-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարություն» պետական կառավարչական հիմնարկ ստեղծելու, Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության կանոնադրությունը և աշխատակազմի կառուցվածքը հաստատելու մասին» թիվ 1917-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 27-րդ կետ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 24-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչության կանոնադրությունը հաստատելու մասին» թիվ 1256-Ն որոշման հավելվածի 11-րդ կետի ե. ենթակետ, 12-րդ կետի իգ. ենթակետ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 2-րդ, 38-րդ, 39.1-րդ, 39.2-րդ, 152-րդ կետեր):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 3. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՀԻԳԻԵՆԱՅԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Կալանավորված անձը, դատապարտյալը պետք է ապահովված լինի իր հիգիենայի պահանջները բավարարելու համար մարդկային արժանապատվությունը չնվաստացնող պայմաններով:

Կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի անձնական հիգիենայի պահպանման պայմաններն ապահովվում են կալանավորվածներին քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի կողմից հասարակական համակեցության կանոնների և Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված չափորոշիչների համաձայն:

Կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի անձնական հիգիենայի պահպանման առաջնահերթ պայման է հանդիսանում կալանավորվածներին պահելու վայրի կամ ուղղիչ հիմնարկի տարածքի, շենքերի և շինությունների, կալանավորված անձանց կամ դատապարտյալների խցերի կամ կացարանների, կենցաղային իրերի ու պարագաների ամենօրյա մաքրության ապահովումը:

Կալանավորված անձը և դատապարտյալը պարտավոր են ապահովել իրենց անձնական հիգիենայի պահպանման կանոնների պահանջների կատարումը, որոնց պատշաճ կատարման նկատմամբ հսկողությունն իրականացվում է քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի կողմից:

Յուրաքանչյուր կալանավորված անձ կամ դատապարտյալ պատասխանատու է իր բնակելի խցի կամ կացարանի մաքրության պահպանման համար:

Անձնական հիգիենայի պահպանման համար կալանավորված անձը, դատապարտյալը պետք է ապահովվի տաք ջրով, շաբաթական առնվազն 1 անգամ առնվազն 15 րոպե տևողությամբ ցնցուղով լոգանք ընդունելու հնարավորությամբ:

Հղի կամ իրենց մոտ երեխաներ ունեցող կանանց համար նախատեսված խցերը պետք է ապահովված լինեն տաք ջրով:

Կալանավորված անձանց, դատապարտյալներին տրամադրվում է օճառ, հիգիենիկ թուղթ, այլ հիգիենիկ պարագաներ՝ ըստ ՀՀ կառավարության որոշմամբ սահմանված տեսակների և չափաբաժին-

ների⁶: Խցերում օդի ջերմաստիճանը +18°C-ից ցածր չպետք է լինի:

Կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի անձնական հիգիենայի պայմանները և կանոնները պահպանելու նպատակով քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը կալանավորված անձանց կամ դատապարտյալներին ապահովում է համապատասխան միջոցներով, այդ թվում՝ հիմնական մաքրող միջոցներով և նյութերով:

Կալանավորված անձը և դատապարտյալը իրավունք ունեն պատժախցում ունենալ անձնական հիգիենայի պարագաներ:

Կալանավորված անձինք, դատապարտյալները իրավունք ունեն իրենց մոտ ունենալ կամ հանձնուքով ստանալ անձնական հիգիենայի պարագաներ (տնտեսական և ձեռքի օճառ, հեղուկ օճառ, քսուքներ, ատամի խոզանակ, ատամի մածուկ, պլաստմասսայից օճառամաններ, սանր, հայելի, էլեկտրական կամ միանգամյա օգտագործման անվտանգ ածելի, հիգիենիկ թուղթ, կանանց համար նաև՝ մառ-լյա, բամբակ, հիգիենիկ փաթեթ, ծամկալներ, վազելին և կոսմետիկ պարագաներ):

Կալանավորված անձինք, դատապարտյալները իրենց անձնական հաշիվներին առկա միջոցներով կարող են ձեռք բերել առաջին անհրաժեշտության պարագաներ՝ իրենց անձնական հաշիվներին առկա միջոցներով սննդամթերք ձեռք բերելու պահանջներին համապատասխան:

(Հիմք՝ ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 74-րդ, 77-րդ հոդվածներ, «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահման մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 33-36-րդ, 37-րդ, 47-րդ, 79-րդ, 233-րդ կետեր, Ձև 2):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների հիգիենայի պայմանների ապահովման և անվճար հիգիենիկ պարագաներ ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուն է՝

- համապատասխան հիգիենիկ պարագաների գնումների պատշաճ, ժամանակին կազմակերպման և մատակարարող կազմակերպության պարտականությունների կատարման նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու մասով՝ ՀՀ արդարադատության նախարարությունը,
- կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին հիգիենիայի պայմանների և անվճար հիգիենիկ պարագաների իրավունքի ապահովման մասով՝ քրեակատարողական վարչությունը,
- հիգիենիայի սահմանված պահանջներին համապատասխանող պայմանների և անվճար հիգիենիկ պարագաների տրամադրման կազմակերպման մասով՝ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը:

Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների անձնական հիգիենիայի ապահովման նպատակով հանձնուքի, ծանրոցի կամ փաթեթի միջոցով հիգիենիկ պարագաներ ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուն է՝

- Քրեակատարողական հիմնարկի պետը կամ նրա հանձնարարությամբ՝ քրեակատարողական այլ ծառայողը, որը ապահովում է այդ իրավունքի իրացումն համապատասխան թույլտվության տրամադրման միջոցով:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2002 թվականի նոյեմբերի 28-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկ սրբե-ծելու, Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության կանոնադրությունը և աշխատակազմի կառուցվածքը հաստատելու մասին» թիվ 1917-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 27-րդ կետ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 24-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչության կանոնադրությունը հաստատելու մասին» թիվ 1256-Ն որոշման հավելվածի 11-րդ կետի ե. ենթակետ, 12-րդ կետի իզ. ենթակետ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 2-րդ, 152-րդ կետեր):

⁶ Տես՝ ուղեցույցի 38-րդ էջ:

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 4. ՀԱՆԳՍՏԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Ա. Կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը ունի հանգստի, ներառյալ՝ բացօթյա զբոսանքի կամ մարմնամարզության և քնելու իրավունք: Ընդ որում, կալանավորված անձանց այս իրավունքի իրացման ընթացքում արգելվում է ներգրավել դատավարական կամ այլ գործողությունների, բացառությամբ քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի:

Բ. Բացօթյա զբոսանքը - Կալանավորված անձանց, դատապարտյալների զբոսանքը կազմակերպվում է ցերեկային ժամերին՝ դրա համար նախատեսված բացօթյա տարածքում՝ մեկ ժամից ոչ պակաս ժամանակով: Կալանավորված անձը, դատապարտյալն իրավունք ունի զբոսանքի ժամանակահատվածում զբաղվելու չարգելված ցանկացած գործողությամբ: Կալանավորված կանայք և անչափահասներն օգտվում են ամենօրյա՝ երկու ժամից ոչ պակաս տևողությամբ զբոսանքի իրավունքից, որի ընթացքում հնարավորություն է տրվում զբաղվել մարմնամարզությամբ:

Կալանքի դատապարտված անչափահաս դատապարտյալն օգտվում է առնվազն երկու ժամ տևողությամբ ամենօրյա զբոսանքի իրավունքից:

Որպես տույժ՝ պատժախուց տեղափոխված կալանավորված անձի ամենօրյա զբոսանքը առնվազն մեկ ժամ է, իսկ դատապարտյալինը՝ մեկ ժամ:

Կալանավորվածներին պահելու վայրում կամ քրեակատարողական հիմնարկում անչափահաս կալանավորված անձանց, դատապարտյալների համար նախատեսված զբոսանքի վայրերը պետք է հարմարեցված լինեն ֆիզիկական վարժությունների, զանազան խաղերով ու սպորտով զբաղվելու համար:

Երեխա ունեցող անձանց համար պետք է հատկացված լինի զբոսանքի համար նախատեսված՝ կանաչապատված կամ խաղահրապարակ ունեցող բակ:

Կալանավորված անձը, փակ կամ կիսափակ քրեակատարողական հիմնարկում պատիժը կրող դատապարտյալն իր ցանկությամբ կարող է դուրս չգալ զբոսանքի: Կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի զբոսանքից հրաժարվելու փաստն արձանագրվում է սահմանված կարգով:

Կալանավորվածներին պահելու վայրի կամ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պարտավոր է միջոցներ ձեռնարկել անչափահաս կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի ազատ ժամանակը նպատակաուղղված կազմակերպելու ուղղությամբ:

Գ. Քունը - Կալանավորված անձինք, դատապարտյալները ունեն ութամյա գիշերային անընդմեջ քնի իրավունք:

Քնելու համար նրանց տրամադրվում է անհատական տեղ (մահճակալ) և անկողնային պարագաներ: Կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին տրամադրվում են մեկական ծածկոց, ներքնակ, բարձ՝ երկու տարի օգտագործման ժամկետով, երեքական բարձի երես, սրբիչ, չորսական երեսսրբիչ և սավան՝ մեկ տարի օգտագործման ժամկետով:

Պատժախցում գտնվելու ընթացքում կալանավորված անձինք անկողնային պարագաներով ապահովվում են քնի համար սահմանված ժամերին:

Հղի կամ իրենց մոտ մինչև երեք տարեկան երեխա ունեցող կալանավորված անձանց և դատապարտյալների համար նախատեսված խցերում կամ կացարաններում տեղադրվում են միահարկ մահճակալներ, յուրաքանչյուր երեխայի տրվում է մանկական մահճակալ:

Անչափահաս կալանավորված անձանց կամ դատապարտյալների համար նախատեսված խցերում կամ կացարաններում տեղադրվում են միահարկ մահճակալներ:

(Հիմք՝ ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 56-րդ, 75-րդ, 78-րդ հոդվածներ, «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահման մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ, 20-րդ, 27-րդ, 36-րդ հոդվածներ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 43-րդ, 62-րդ, 63-րդ, 79-րդ, 82-րդ, 87-րդ, 231-րդ կետեր, ՀՀ կառավարության 2015 թվականի հոկտեմբերի 15-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական հիմնարկներում պահվող անձանց սննդի օրական միջին չափաբաժինները, հանդերձանքի չափաբաժինները և դրանց շահագործման ժամկետները, անկողնային ու

հիգիենիկ պարագաների չափաբաժինները և դրանց շահագործման ժամկետները սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի ապրիլի 10-ի թիվ 413-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» 1182-ն որոշման 1-ին հավելված):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների քնելու համար անհրաժեշտ պարագաներ ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուն է՝

- ♦ համապատասխան անկողնային պարագաների գնումների պատշաճ, ժամանակին կազմակերպման և մատակարարող կազմակերպության պարտականությունների կատարման նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու մասով՝ ՀՀ արդարադատության նախարարությունը,
- ♦ կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բացօթյա զբոսանքի, մարմնամարզության, **ուրժամյա գիշերային քնի իրավունքի** ապահովման մասով՝ քրեակատարողական վարչությունը;

Կալանավորվածների և դատապարտյալների մասով հանգստի, ազատ ժամանակատվածի նպատակուղղված կազմակերպման, ինչպես նաև բացօթյա զբոսանքի կամ մարմնամարզության և ուրժամյա գիշերային քնի իրավունքի կազմակերպման պատասխանատուն է քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2002 թվականի նոյեմբերի 28-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկ ստեղծելու, Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության կանոնադրությունը և աշխատակազմի կառուցվածքը հաստատելու մասին» թիվ 1917-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 27-րդ կետ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 24-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչության կանոնադրությունը հաստատելու մասին» թիվ 1256-Ն որոշման հավելվածի 11-րդ կետի ե. ենթակետ, 12-րդ կետի իզ. ենթակետ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 2-րդ, 62-րդ, 64-րդ կետեր):

ԳԼՈՒԽ 3. ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆԸ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՄԱՆՆ ՈԼՈՐՏԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ

ԻՆՉ Է ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄՆ ՈՒ ԻՆՉ ԾԱՎԱԼ Է ԱՅՆ ԸՆԴԳՐԿՈՒՄ

Բժշկական օգնությունը և սպասարկումը խորհրդատվական, կանխարգելիչ, բուժական, դեղորայքային օգնության ցուցաբերումն է, ախտորոշիչ հետազոտությունների, վերականգնողական բուժման, բժշկական փորձաքննության անցկացումն է, հարբժշկական և ոչ բուժական բնույթի այլ ծառայությունների մատուցումը:

Բժշկական օգնության և սպասարկման նշված բաղադրիչները կարող են տրամադրվել ինչպես միասին և միաժամանակ, այնպես էլ առանձին-առանձին և տարբեր ժամանակահատվածներում: Բժշկական օգնություն և սպասարկում կարող են տրամադրվել միայն համապատասխան բժշկական կրթություն և որակավորում ստացած, օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կատարելագործում անցած բուժաշխատողները:

Կարևոր է հիշել, որ յուրաքանչյուր կալանավորված անձ կամ դատապարտյալ, ով ստանում է բժշկական օգնություն և սպասարկում, զուգահեռ ունի մի շարք այլ իրավունքներ (գաղտնիության, իրազեկության և այլն), որոնք մանրամասն կներկայացվեն ստորև և պետք է ապահովվեն իրավասու անձանց, ներառյալ բուժաշխատողների կողմից:

Բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալիս կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը իրավունք ունի արժանանալ հոգատար և հարգալից վերաբերմունքի, համաձայն ՀՀ օրենսդրության:

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2004 թվականի մարտի 4-ի թիվ 318-Ն որոշման հավելված 1-ի՝ յուրաքանչյուր կալանավորված և ազատագրկման դատապարտված անձ ունի պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունք:

Պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնություն և սպասարկումն տրամադրվում է ինչպես կալանավորված անձի քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական ստորաբաժանումների, դատապարտյալների հիվանդանոցի, այնպես էլ քաղաքացիական բժշկական հաստատությունների կողմից՝ ըստ օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերի և կարգի:

Կալանավորված անձանց, դատապարտյալների բժշկական օգնության և սպասարկման քանակական ու որակական բնութագրիչները չեն կարող տարբերվել այլ կատեգորիայի անձանց տրամադրվող բժշկական օգնության և սպասարկման քանակական ու որակական բնութագրիչներից, քանի որ բժշկական օգնության և սպասարկման տրամադրման գործընթացում որևէ հիմքով խտրականությունը արգելված է:

Քրեակատարողական հիմնարկ ընդունվելիս բոլոր կալանավորված անձինք և դատապարտյալները, համաձայն ՀՀ օրենսդրության պետք է ստանան բժշկական խորհրդատվություն և տեղեկատվություն՝ բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու մասին:

Քրեակատարողական հիմնարկում գտնվելու ընթացքում բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալը կալանավորված անձանց և դատապարտյալների համար պետք է հասանելի լինի ցանկացած պահի և առանց խոչընդոտների:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՄԱՆ ՈԼՈՐՏԸ ՆԵՐԱՌՈՂ ՀԱՄԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 5. ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՄԱՆ ՀԱՍԱՆԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

ՀՀ Սահմանադրության 85-րդ հոդվածի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք, օրենքին համապատասխան, ունի առողջության պահպանման իրավունք: Նույն իրավունքը երաշխավորվում է նաև քրեակատարողական օրենսգրքով, «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՀՀ օրենքով:

Առողջության պահպանման իրավունքը ներառող կարևորագույն բաղադրիչներից է բժշկական օգնության և սպասարկման իրավունքն է:

«Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածի համաձայն՝ բժշկական օգնությունը և սպասարկումը օրենքով բնութագրվում են որպես բնակչությանը խորհրդատվական, կանխարգելիչ, բուժական, դեղորայքային օգնության ցուցաբերում, ախտորոշիչ հետազոտությունների, վերականգնողական բուժման, բժշկական փորձաքննության անցկացում, հարբժշկական և ոչ բուժական բնույթի այլ ծառայությունների մատուցում:

Հայաստանի Հանրապետությունում բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունքը յուրաքանչյուրին երաշխավորվում է՝ անկախ ազգությունից, ռասայից, սեռից, լեզվից, դավանանքից, տարիքից, առողջական վիճակից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, սոցիալական ծագումից, գույքային կամ **այլ դրությունից:**

Կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին ՀՀ օրենսդրությամբ երաշխավորվում է անհետաձգելի, արտահիվանդանոցային և հիվանդանոցային բժշկական օգնությունը և սպասարկումը՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Քրեակատարողական հիմնարկ ընդունվելիս կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին օրենսդրությամբ երաշխավորվում է բժշկական խորհրդատվությունը և տեղեկատվությունը՝ բժշկական օգնություն ստանալու մասին:

Քրեակատարողական հիմնարկ գտնվելու ընթացքում կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին օրենսդրությամբ երաշխավորվում է բժշկական օգնություն ստացման հասանելիությունը ցանկացած պահի և առանց խոչընդոտների:

Բժշկական օգնության և սպասարկման հասանելիության իրավունքը ենթադրում է՝

1. բժշկական օգնության և սպասարկման հասանելիություն ինչպես քրեակատարողական հիմնարկի ներսում, այնպես էլ բուժական քրեակատարողական հիմնարկում, իսկ օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում՝ նաև քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում,
2. բժշկական օգնության և սպասարկման հասանելիություն՝ 7 օր 24 ժամ սկզբունքով,
3. կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի դրամական միջոցների հաշվին իր ընտրած բժշկի ծառայություններից օգտվելու:

Բժշկական օգնության և սպասարկման մատչելիության իրավունքը ենթադրում է կալանավորված անձանց և դատապարտյալների՝ պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու հնարավորություն ինչպես քրեակատարողական հիմնարկի ներսում, այնպես էլ բուժական քրեակատարողական հիմնարկում, իսկ օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում՝ նաև քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում: Ըստ այդմ, կալանավորված անձինք և դատապարտյալները հավասարապես օգտվում են պետության կողմից երաշխավորված բժշկական օգնության և սպասարկման այն ծավալներից, որոնք տրամադրվում են անվճար բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունք ունեցող բնակչության սոցիալապես անապահով ու առանձին (հատուկ) այլ խմբերին: Այդ ծավալը, առանձին բացառություններով իր մեջ չի ներառում ՀՀ առողջապահության նախարարի 2013 թվականի սեպտեմբերի 28-ի թիվ 58-Ն հրամանով սահմանված նորագույն և թանկարժեք տեխնոլոգիաներով մատուցվող բժշկական ծառայությունները, որոնց մեջ ընդգրկող առանձին ծառայություններ, այնուհանդերձ, առանձին անհետաձգելի, խիստ անհրաժեշտ դեպքերում, իրավասու մարմինների գրավոր հիմնավորումների համաձայն, կարող են տրամադրվել իրավասու մարմնի դիմումի համաձայն՝ ՀՀ առողջապահության նախարարի առանձին հրամանով:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ, 12-րդ հոդվածներ, ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 12-րդ հոդված, «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 1-ին գլուխ, ՀՀ առողջապահության նախարարի 2013 թվականի նոյեմբերի 18-ի «Բնակչությանը պետության կողմից երաշխավորված անվճար և (կամ) արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում հիվանդանոցային բժշկական օգնության և սպասարկման տրամադրման չափորոշիչը հաստատելու մասին» թիվ 71-Ն, 2013 թվականի սեպտեմբերի 28-ի «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով բժշկական

օգնության և սպասարկման շրջանակներում բնակչությանը նորագույն և թանկարժեք տեխնոլոգիաների կիրառմամբ մատուցվող բժշկական ծառայությունների չափորոշիչը, նորագույն և թանկարժեք տեխնոլոգիաների կիրառմամբ մատուցվող բժշկական ծառայությունների տրամադրման ցանկը հաստատվելու մասին» թիվ 58-Ն հրամաններ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում բժշկական օգնության և սպասարկման հասանելիության և մատչելիության իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. **աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝** ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. **բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման ապահովման մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը:

Քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բժշկական օգնության և սպասարկման հասանելիության և մատչելիության ապահովելու համար պատասխանատուն է՝

ա. **ՀՀ առողջապահության նախարարությունը:**

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատվելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 2-րդ, 3-րդ գլուխներ, ՀՀ առողջապահության նախարարի 2013 թվականի նոյեմբերի 18-ի «Բնակչությանը պետության կողմից երաշխավորված անվճար և (կամ) արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում հիվանդանոցային բժշկական օգնության և սպասարկման տրամադրման չափորոշիչը հաստատվելու մասին» թիվ 71-Ն հրաման):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 6. ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՄԱՍԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

«Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի մատչելի ձևով ստանալ տեղեկություն իր առողջական վիճակի, հետազոտությունների արդյունքների, հիվանդության ախտորոշման և բուժման մեթոդների, դրանց հետ կապված ռիսկի, բժշկական միջամտության հնարավոր տարբերակների, հետևանքների և բուժման արդյունքների մասին:

18 տարին չլրացած պացիենտների ... առողջական վիճակի մասին տեղեկությունները տրվում են նրանց օրինական ներկայացուցիչներին:

Սույն իրավունքը հավասարապես կիրառելի է նաև կալանավորված անձանց և դատապարտյալների համար:

Կալանավորված անձը և դատապարտյալը իրավունք ունի իրեն բժշկական օգնություն և սպասարկում տրամադրողից (թե՛ քրեակատարողական հիմնարկի ներսում և թե՛ քաղաքացիական բժշկական հաստատությունում) պահանջելու և ստանալու սպառիչ տեղեկատվություն իր առողջական վիճակի մասին, ընդ որում, այն պետք է կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին տրամադրվի առանց ավելորդ մասնագիտական խրթին տերմինաբանության կիրառման, առավել ընկալելի եղանակով՝ նրան հասկանալի լեզվով:

Սույն իրավունքը տարածվում է բժշկական օգնության և սպասարկման բոլոր տեսակների, այդ թվում՝ հոգեբուժական բժշկական օգնության և սպասարկման տեսակի տրամադրման գործընթացի նկատմամբ: (Ընդ որում, հոգեբուժական հետազոտում իրականացնող բժիշկը պարտավոր է հետազոտվող կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին ներկայանալ որպես հոգեբույժ և հայտնել կատարվող հետազոտության բնույթի ու հետևանքների մասին):

Ավելին, ՀՀ օրենսդրությամբ բուժաշխատողի համար սահմանվում է պարտականություն կալանավորված անձին և դատապարտյալին տրամադրելու նախնական բացատրություն յուրաքանչյուր լաբորատոր և գործիքային հետազոտության մասին:

Այդուհանդերձ, տեղեկություն ստանալու իրավունքը բացարձակ չէ, դրան զուգահեռ, ՀՀ օրենսդրությունը ամրագրում է նաև իր առողջական վիճակի մասին տեղեկացված չլինելու իրավունքը: Այսինքն, երբ մարդը հրաժարվում է տեղեկանալ իր առողջական վիճակի մասին: Այս դեպքում տեղեկություն ստանալուց հրաժարվելը պետք է բուժաշխատողի կողմից պատշաճ ձևով ամրագրված լինի բժշկական փաստաթղթերում և չի կարող հաղորդվել նրան նրա կամքին հակառակ:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդված, «Հոգեբուժական օգնության մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանհրապարակային և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 1-ին գլուխ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում առողջական վիճակի վերաբերյալ տեղեկություն ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. տեղեկություն տրամադրելու մասով՝ քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը և համապատասխան բուժաշխատողը:

Քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում առողջական վիճակի վերաբերյալ տեղեկություն ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝ բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողը (անհատ ձեռնարկատերը կամ իրավաբանական անձը),
- բ. տեղեկություն տրամադրելու մասով՝ բուժաշխատողը:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդված, «Հոգեբուժական օգնության մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանհրապարակային և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 2-րդ, 3-րդին գլուխներ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 7. ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ԻՐԱԶԵԿՎԱԾ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Նախորդ՝ առողջական վիճակին տեղեկացված լինելու իրավունքին օրգանապես կապված է իրազեկված համաձայնության իրավունքը: Իրազեկված համաձայնությունը տրամադրվող բժշկական օգնության և սպասարկման տեսակի, ծավալի, արդյունքների, հիվանդության ախտորոշման և բուժման մեթոդների, դրանց հետ կապված ռիսկի, բժշկական միջամտության հնարավոր տարբերակների, հետևանքների և բուժման արդյունքների վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվության տրամադրումից հետո բժշկական օգնություն և սպասարկում տրամադրողին տրվող համաձայնությունն է:

Իրազեկված համաձայնությունը ցանկացած բժշկական միջամտության համար անհրաժեշտ պայման է:

18 տարին չլրացած ... պացիենտին, ինչպես նաև այն դեպքերում, երբ պացիենտի վիճակը թույլ չի տալիս արտահայտել իր կամքը, բժշկական միջամտության համար համաձայնությունը տրվում է նրա օրինական ներկայացուցչի կողմից:

Օրինական ներկայացուցչի բացակայության դեպքում, եթե բժշկական միջամտությունը հետաձգ-

ման ենթակա չէ, բժշկական միջամտության վերաբերյալ որոշումը, ելնելով պացիենտի շահերից, կայացվում է բժշկական խորհրդակցության (կոնսիլիումի), իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ բժշկի կողմից:

Այս իրավունքը հավասարապես կիրառելի է կալանավորված անձանց և դատապարտյալների նկատմամբ: Միաժամանակ, ՀՀ օրենսդրությամբ հատուկ ամրագրված է, որ կալանավորված անձը և դատապարտյալը պետք է յուրաքանչյուր լաբորատոր և գործիքային հետազոտության անցնելիս բժշկին տա իր համաձայնությունը:

Բուժողի կամ բուժվողի պահանջով համաձայնությունը կարող է լինել նաև գրավոր:

Պետք է նշել, որ առանց մարդու կամ նրա օրինական ներկայացուցչի համաձայնության թույլատրվում է իրականացնել բժշկական օգնություն և սպասարկում մարդու կյանքին սպառնացող վտանգի, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2001 թվականի դեկտեմբերի 27-ի թիվ 1286 որոշմամբ շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդությունների (աղիքային վարակիչ հիվանդություններ (բուլոր ձևերը), տուբերկուլյոզ (բուլոր ձևերը), ժանտախտ, տուլարեմիա, սիբիրյան խոց, բրուցելյոզ, ՄԻԱՎ վարակ և այլ ընդհանուր թվով 32 հիվանդություն) դեպքերում՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Այս իրավունքի համատեքստում կարևոր է արձանագրել, որ ՀՀ օրենսդրությունը արգելում է կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին ենթարկել որևէ բժշկական կամ գիտական կամ այլ փորձի՝ անկախ նրա համաձայնության առկայության:

Միաժամանակ պետք է ընդգծել, որ այս իրավունքը կիրառելի չէ դատարանի կողմից նշանակված հարկադիր բուժման գործընթացում:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ, 8-րդ հոդվածներ, ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 123-րդ հոդված, «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՀՀ օրենք 21-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 1-ին գլուխ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում բժշկական միջամտության իրականացման համար համաձայնություն տալու իրավունքի իրացման ապահովման համար պատասխանատուներն են՝

- ա. աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝** ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. իրազեկված համաձայնություն ստանալու ապահովման մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը և համապատասխան բուժաշխատողը:

Քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում առողջական վիճակի վերաբերյալ տեղեկություն ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝** բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողը (անհատ ձեռնարկատերը կամ իրավաբանական անձը),
- բ. իրազեկված համաձայնությունը ստանալու մասով՝** բուժաշխատողը:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ, 8-րդ հոդվածներ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 2-րդ, 3-րդ գլուխներ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 8. ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆԸ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳԱՂՏՆԻՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

ՀՀ օրենսդրության համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի պահանջել բժշկի օգնությանը դիմելու փաստի, իր առողջական վիճակի, հետազոտման, ախտորոշման և բուժման ընթացքում պարզված տեղեկությունների գաղտնիության ապահովում՝ բացի ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերի: Սույն իրավունքը հավասարապես վերաբերում է հոգեբուժական օգնության և սպասարկման ոլորտում ծագած հարաբերություններին:

Այս իրավունքը հավասարապես կիրառելի է կալանավորված անձանց և դատապարտյալների համար:

Բժշկական օգնության դիմած, ինչպես նաև բժշկական օգնություն և սպասարկում ստացող անձի վերը նշված իրավունքը տրամաբանորեն հանգեցնում է բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողների համապատասխան պարտականության: ՀՀ օրենսդրությունը բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողներին պարտավորեցնում է ապահովել բժշկի օգնությանը դիմելու փաստի, նրա առողջական վիճակի մասին հետազոտման, ախտորոշման և բուժման ընթացքում պարզված տեղեկությունների գաղտնիություն՝ բացի ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերից: Նշված պահանջները խախտողները պատասխանատվություն են կրում ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 145-րդ հոդվածի համաձայն՝ առանց մասնագիտական կամ ծառայողական անհրաժեշտության բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող անձանց կողմից անձի հիվանդության կամ բժշկական ստուգման արդյունքների մասին տեղեկություններ հրապարակելը առաջացնում է քրեական պատասխանատվություն:

Բժշկական գաղտնիք հանդիսացող տեղեկությունները կարող են տրամադրվել միայն դատարանի, դատախազության, նախաքննության, հետաքննության, ինչպես նաև այլ իրավասու մարմինների պահանջով՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում և կարգով:

Օրենքով նաև երաշխավորված է յուրաքանչյուրի իրավունքը ստանալ բժշկական խորհրդատվություն և ծառայություններ սեռական և վերարտադրողական առողջության հարցերի շուրջ՝ մեկուսի ու գաղտնի պայմաններում:

ՀՀ օրենսդրությամբ հատուկ դրույթ է սահմանված, ըստ որի քրեակատարողական հիմնարկներում պահանջվում է, որպեսզի բժշկական գաղտնիքը երաշխավորված և պահպանված լինի բժշկական անձնակազմի կողմից:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ և 19-րդ հոդվածներ, «Հոգեբուժական օգնության մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդված, «Մարդու վերարտադրողական առողջության և վերարտադրողական իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդված, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 145-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 1-ին գլուխ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում բժշկական գաղտնիքի պահպանման իրավունքի պատասխանատուներն են՝

- ա. աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը և համապատասխան բուժաշխատողը:

Քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում բժշկական գաղտնիքի պահպանման իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողը (անհատ ձեռնարկատերը կամ իրավաբանական անձը),
- բ. բուժաշխատողը:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ, 19.3-րդ հոդվածներ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 2-րդ, 3-րդ գլուխներ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 9. ՈՐԱԿՅԱԼ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Բժշկական օգնության և սպասարկման որակն ապահովելու նպատակով բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողների համար օրենքով սահմանված է պարտականություն՝ ապահովել ցուցաբերվող բժշկական օգնության և սպասարկման քանակական ու որակական բնութագրիչների համապատասխանությունը սահմանված չափանիշներին:

Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բժշկական օգնությունը, համաձայն օրենքի, իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության ոլորտը կարգավորող օրենսդրությանը համապատասխան:

Քրեակատարողական հիմնարկներում գտնվող կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական աշխատանքների ապահովումն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության սանիտարական օրենսդրությամբ՝ սահմանված սանիտարական կանոնների և հիգիենիկ նորմատիվների պարտադիր պահպանմամբ, ինչպես նաև սանիտարահիգիենիկ և հակահամաճարակային միջոցառումների իրականացմամբ:

Ըստ այդմ, ՀՀ օրենսդրությունը ազատության մեջ գտնվող անձանց և կալանավորված անձին և դատապարտյալին տրամադրվող բժշկական օգնության անհրաժեշտ որակի, ծավալի, քանակի մեջ որևէ տարբերակում չի սահմանում, ավելին ՀՀ օրենսդրությունը արգելում է խտրականությունն բժշկական օգնության և սպասարկման ոլորտում՝ կալանավորված կամ ազատագրված դատապարտված լինելու հիմքով:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ, 19-րդ հոդվածներ, ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 83-րդ հոդված, «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 4-րդ գլուխ):

2) ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում տրամադրվող բժշկական օգնության և սպասարկման քանակական ու որակական բնութագրիչների՝ սահմանված չափանիշներին համապատասխանության ապահովման համար պատասխանատուներն են՝

- ա. աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝ ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման ապահովման մասով՝ քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը:

Քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում տրամադրվող բժշկական օգնության և սպասարկման քանակական ու որակական բնութագրիչների՝ սահմանված չափանիշներին համապատասխանության ապահովման համար պատասխանատուներն են՝

- ա. բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողը (անհատ ձեռնարկատերը կամ իրավաբանական անձը),
- բ. բուժաշխատողը:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ, 19.3-րդ հոդվածներ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանհրապարակական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման հավելվածի 2-րդ, 3-րդ գլուխեր):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 10. ՊԱԼԻԱՏԻՎ (ԱՄՈՔԻԶ) ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

ՀՀ Սահմանադրության 26-րդ հոդվածը սահմանում է. «1 Ոչ ոք չի կարող ենթարկվել խոշտանգման, ...: Ազատությունից զրկված անձինք ունեն մարդասիրական վերաբերմունքի իրավունք:» :

Առանձին ծանր հիվանդությունների հետևանքով առաջացող ցավի և տառապանքի մեղմման նպատակով, ՀՀ օրենսդրության համաձայն, ՀՀ-ում ներդրվել է պալիատիվ (ամոքիչ) բժշկական օգնությունը և սպասարկումը: Պալիատիվ բժշկական օգնությունը կյանքին վտանգ սպառնացող կամ անբուժելի հիվանդություն ունեցող պացիենտի (հավասարապես կիրառելի է նաև կալանավորված անձանց և դատապարտյալների համար) և նրա ընտանիքի կյանքի որակի բարելավմանն ուղղված բժշկական օգնության և սպասարկման տեսակ է, որը նպատակ ունի մեղմել պացիենտի ցավը, տառապանքը և հիվանդության հետ կապված ֆիզիկական, սոցիալ-հոգեբանական, հոգևոր և այլ խնդիրներ՝ դրանք վաղ հայտնաբերելու, գնահատելու և անհրաժեշտ միջամտություններ իրականացնելու միջոցով:

Պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման տրամադրման չափորոշիչները սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարը:

Պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում քրեակատարողական հիմնարկներում ներդրվել է մեթադոնային փոխարինող բուժումը, որը թմրամոլների համար ապահովում է նշված իրավունքի իրացման հնարավորությունը:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 2.1-րդ հոդված):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման իրավունքի իրացումն ապահովելու համար պատասխանատուներն են՝

ա. **աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝** ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,

բ. **բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման ապահովման մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը:

Քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում տրամադրվող պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման համար պատասխանատուներն են՝

ա. բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողը (անհատ ձեռնարկատերը կամ իրավաբանական անձը),

բ. բուժաշխատողը:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ, 19.3-րդ հոդվածներ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանհրապարակական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման հավելվածի 2-րդ, 3-րդ գլուխներ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 11. ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻՍ ԱՌՈՂ-ՋՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՍՑՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՓՈԽՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

«Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքը սահմանում է, որ յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման և իրականացման ընթացքում իր առողջությանը հասցված վնասի դիմաց ստանալ փոխհատուցում՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Այս իրավունքը կիրառելի է հավասարապես կալանավորված անձանց և դատապարտյալների համար:

Որպես կանոն, նման իրավիճակներում կալանավորված անձինք/ դատապարտյալներ - քրեակատարողական հիմնարկ կամ քաղաքացիական բժշկական հաստատություն վեճի առկայության դեպքում փոխհատուցում ստանալու գործընթացը իրականացվում է քաղաքացիական օրենսգրքի նորմերի հիման վրա արտադատական կամ քաղաքացիական դատավարության կարգով, իսկ քրեական գործով հանցագործության համար համապատասխան մեղադրանքի առկայության դեպքում՝ նաև քրեական դատավարությունում քաղաքացիական հայցի հարուցման և լուծման միջոցով՝ համաձայն ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի: Վնասի հատուցման ընդհանուր դրույթները, փոխհատուցման ծավալը, բնույթը, փոխհատուցման չափը, դրա հաշվարկման կարգը, ինչպես նաև փոխհատուցման հետ կապված այլ հարաբերություններ սահմանվում են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 60-րդ գլխի դրույթներով:

(Հիմք՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 60-րդ գլուխ, ՀՀ քրեական դատավարության 154-րդ հոդված, «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդված):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման և իրականացման ընթացքում կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի առողջությանը հասցված վնասի համար ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված դեպքերի համար պատասխանատու է՝

- ա. Հայաստանի Հանրապետությունը,
- բ. ծառայություն մատուցողը:

Քրեակատարողական հիմնարկում բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման և իրականացման ընթացքում կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի առողջությանը հասցված վնասի համար ՀՀ քրեական և քրեական դատավարության օրենսգրքով սահմանված դեպքերի համար պատասխանատու է՝

- ա. Վնաս պատճառած անձը:

Քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման և իրականացման ընթացքում կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի առողջությանը հասցված վնասի համար ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված դեպքերի համար պատասխանատու է՝

- ա. բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողը (անհատ ձեռնարկատերը կամ իրավաբանական անձը),

Քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման և իրականացման ընթացքում կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի առողջությանը հասցված վնասի համար ՀՀ քրեական և քրեական դատավարության օրենսգրքով սահմանված դեպքերի համար պատասխանատու է՝

- բ. վնաս պատճառած բուժաշխատողը:

(Հիմք՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 60-րդ գլուխ, ՀՀ քրեական դատավարության 154-րդ հոդված):

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ԵՎ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻՆ ՏՐԱՄԱԴՐՎՈՂ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 12. ԱՆՀԵՏԱԶԳԵԼԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒՄ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Որպես ընդհանուր կանոն, ՀՀ օրենսդրությունը սահմանում է, որ բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողը պարտավոր է յուրաքանչյուր մարդու ցուցաբերել անհետաձգելի առաջին բժշկական օգնություն՝ անկախ այդ օգնության դիմաց վարձատրությունը երաշխավորող հիմքերի և այլ հանգամանքների առկայությունից:

Քրեակատարողական հիմնարկում անհետաձգելի բժշկական օգնությունը և սպասարկումը հիվանդությունների, տարբեր վիճակների առաջացման կամ սրացման դեպքերում առաջնահերթ բժշկական միջամտությունների ամբողջությունն է, որն ուղղված է կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի առողջական վիճակի կայունացմանը կամ կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող ռիսկերի վերացմանը կամ նվազեցմանը՝ մինչև համապատասխան մասնագիտացված բժշկական օգնության և սպասարկման տրամադրումը:

Քրեակատարողական հիմնարկում անհետաձգելի բժշկական օգնությունը տրամադրվում է բացառապես բուժանձնակազմի կողմից: Անհետաձգելի բժշկական օգնությունը, ներառյալ համապատասխան դեղերը և բժշկական նշանակության պարագաները տրամադրվում են օրվա ցանկացած ժամի:

Այդուհանդերձ, անհետաձգելի բժշկական օգնության ծավալը կարող է տարբեր լինել կախված քրեակատարողական հիմնարկի տեսակից, իր ենթակայության տակ գտնվող բժիշկ-մասնագետներից և տեխնիկական միջոցներից, հիմնարկի տեղակայման հանգամանքից:

Անհետաձգելի բժշկական օգնության համար անհրաժեշտ բժշկական օգնության և սպասարկման ծավալը ապահովելու անհնարինության դեպքում կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը փոխադրվում է անհրաժեշտ բժշկական օգնություն և սպասարկում տրամադրող հաստատություն:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 8-րդ գլուխ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում անհետաձգելի բժշկական օգնություն ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. **աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝** ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. **անհետաձգելի բժշկական օգնության կազմակերպման և իրականացման ապահովման մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը,
- գ. **անհետաձգելի բժշկական օգնություն ցուցաբերելու նպատակով փոխադրամիջոցներով և պահակախմբով հիվանդ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի փոխադրման մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկի պետը:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 3-րդ, 8-րդ գլուխներ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 13. ԱՆՎՃԱՐ ԱՄԲՈՒԼԱՏՈՐ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒՄ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

ՀՀ օրենսդրության համաձայն՝ ամբուլատոր կամ արտահիվանդանոցային բժշկական օգնությունը և սպասարկումը հիվանդանոցային պայմաններ (ախտորոշում, բուժում, տևական հսկողություն և հատուկ խնամք) չպահանջող բժշկական օգնություն և սպասարկումն է:

Ամբուլատոր բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու համար կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը դիմում է քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբին:

Ամբուլատոր բժշկական օգնությունը և սպասարկումը իրականացվում է քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի կողմից՝ դրա համար հատուկ առանձնացված և կահավորված տարածքներում:

Ամբուլատոր բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու նպատակով միջին բուժանձնակազմն սահմանում է բժիշկ-մասնագետի մոտ այցելության հերթականությունը՝ հաշվի առնելով բժշկական օգնության անհետաձգելիությունը:

Ամբուլատոր բժշկական օգնությունը և սպասարկումը տրամադրվում է բժշկի կամ միջին բուժանձնակազմի կողմից:

Եթե բժշկի կամ միջին բուժանձնակազմը չի կարող ախտորոշել հիվանդությունը, ապա հիվանդ կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը պետք է բժշկական սպասարկման բաժնում կամ բաժանմունքում կամ խմբում կամ քաղաքացիական բժշկական հաստատությունում ապահովվի համապատասխան բժիշկ-մասնագետի խորհրդատվությամբ:

Ամբուլատոր բժշկական օգնության և սպասարկման արդյունքում դեպքում հիվանդությամբ ախտորոշված, ժամանակավոր անաշխատունակ անձինք բժշկի եզրակացությամբ կարող են կարգացուցակի պահանջներից կամ աշխատանքից մասնակիորեն կամ լրիվ ազատվել ոչ ավելի, քան 3 օրով, իսկ բժշկի բացակայության դեպքում՝ միջին բուժանձնակազմի կողմից՝ բայց ոչ ավելի, քան 1 օր ժամկետով: Անհրաժեշտության դեպքում ժամկետը կարող է երկարացվել:

Ամբուլատոր բժշկական օգնության և սպասարկման արդյունքում հիվանդ կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին նշանակված դեղերը և բժշկական նշանակության այլ պարագաները չեն տրվում առձեռն, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դեղերի ընդունումն կրում է անհետաձգելի բնույթ: Որպես կանոն, ամբուլատոր բուժման ենթակա կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը օրվա սահմանված որոշակի ժամերի ներկայանում է հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժին կամ բաժանմունք կամ խումբ՝ համապատասխան դեղը կամ բժշկական միջամտությունները ստանալու համար:

Կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի, իսկ անչափահասների դեպքում՝ նրա օրինական ներկայացուցչի համաձայնությամբ տարեկան առնվազն մեկ անգամ, պետք է կատարվեն բուժական-խարզելիչ հետազոտությունները: Բուժկանխարգելիչ հետազոտությունների ժամանակացույցը հաստատվում է քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժնի պետի կողմից:

Քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի պետը բուժկանխարգելիչ հետազոտությունների ժամանակացույցին համապատասխան կազմակերպում է կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բժշկական հետազոտությունները, որոնցում կարող են ներգրավվել նաև քրեակատարողական հիմնարկի, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ քաղաքացիական առողջապահական բժշկական հաստատությունների այլ բժիշկ-մասնագետներ:

Բուժկանխարգելիչ հետազոտությունների արդյունքները գրանցվում են յուրաքանչյուր կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի բժշկական քարտում: Լաբորատոր հետազոտությունների արդյունքները գրանցվում են լաբորատոր հետազոտությունների հաշվառման մատյանում:

Մեղսունակությունը չբացառող հոգեկան խանգարման վիճակում կատարված հանցանքի համար որոշակի ժամկետով կամ ցմահ ազատազրկման դատապարտված, միաժամանակ ակլոհոլամոլությունից, թմրամոլությունից կամ թունամոլությունից կամ մեղսունակությունը չբացառող հոգեկան խանգարումներից բուժման կարիք ունեցող անձանց նկատմամբ հոգեբույժի նշանակած արտահիվանդանոցային հսկողությունը և հարկադիր բուժումը կիրառվում են քրեակատարողական հիմնարկներում, իսկ այլ պատժատեսակների դատապարտվածների նկատմամբ՝ արտահիվանդանոցային հոգեբուժական

օգնություն ցուցաբերող առողջապահական հաստատություններում:

(Հիմք՝ ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 123-րդ հոդված, «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին, 3-րդ հոդվածներ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանհրապարականակ բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 5-րդ, 6-րդ գլուխներ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում անվճար ամբուլատոր (արտահիվանդանոցային) բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. **աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝** քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը՝ ի դեմս բաժնի պետի,
- բ. **ամբուլատոր բժշկական մասնագիտացված օգնության կազմակերպման ապահովման մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանհրապարականակ բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 3-րդ գլուխ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 14. ԱՆՎՃԱՐ ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒՄ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

ՀՀ օրենսդրության համաձայն՝ ստացիոնար կամ հիվանդանոցային բժշկական օգնությունը և սպասարկումը՝ հիվանդանոցային պայմաններ, այն է՝ ախտորոշում, բուժում, տևական հսկողություն և հատուկ խնամք պահանջող բժշկական օգնություն և սպասարկումն է:

Քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի կողմից ստացիոնար կարող են ընդունվել միայն այն հիվանդ կալանավորված անձինք կամ դատապարտյալները, որոնք ունեն հիվանդանոցային բժշկական օգնության կարիք և առկա է բժշկի համապատասխան եզրակացությունը և ուղեգիրը:

Բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ստացիոնար ընդունվող բոլոր հիվանդ կալանավորված անձինք և դատապարտյալները նախապես անցնում են պարտադիր սանիտարական մշակում (սանիտարական մշակումը միջոցառումների ամբողջություն է, որը, որպես կանոն, ներառում է կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի լոգանքը կամ թաց միջոցներով մաքրումը, դեզինսեկցիան, հագուստի փոխարինումը հիվանդանոցային արտահագուստի): Կախված հիվանդ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի վիճակից՝ սանիտարական մշակումը կարող է լինել ամբողջական կամ մասնակի: Անհրաժեշտության դեպքում հիվանդ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի հագուստը և սպիտակեղենը ենթարկվում է վարակազերծման:

Բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ստացիոնարն իրականացնում է՝

1. ստացիոնար բուժման կարիք ունեցող կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի բժշկական հետազոտություն և բուժում՝ մինչև 14 օր տևողությամբ, բացառությամբ խնամքի կարիք ունեցող հիվանդ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի,
2. վարակիչ կամ շրջապատի համար վտանգավոր հիվանդություններով տառապող կալանավորված անձանց և դատապարտյալների ժամանակավոր մեկուսացում՝ առանձնացված պայմաններում,
3. 14 օրից ավելի ստացիոնար բուժման իրականացում՝ համապատասխան մասնագիտացում ունեցող բժիշկ-մասնագետի խորհրդատվության, մասնագիտացված բաժանմունքի առկայության կամ բժշկական աշխատանքային հանձնաժողովի որոշման առկայության դեպքերում:

Բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ստացիոնար ընդունված՝ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի նկատմամբ իրականացվում է ամենօրյա բժշկական հսկողություն:

Անհրաժեշտության դեպքում խորհրդատվության համար կարող են հրավիրվել դատապարտյալների կամ այլ առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկների բժիշկ-մասնագետներ: Բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի բժիշկները հիվանդ կալանավորված անձանց կամ դատապարտյալներին պարտավոր են այցելել ամեն օր:

Քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը կատարում է հիվանդ կալանավորված անձանց և դատապարտյալների ընդունելություն՝ ոչ պակաս, քան շաբաթը մեկ անգամ: Բժշկի նշանակումները իրագործում է բժիշկը կամ հերթապահ բուժանձնակազմը:

Ստացիոնարում բժշկական օգնության և խնամքի ծավալների ոչ բավարար լինելու դեպքում հիվանդ կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը պետք է փոխադրվի դատապարտյալների հիվանդանոց կամ քաղաքացիական բժշկական հաստատություններ՝ համաձայնեցնելով քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժնի պետի հետ, բացառությամբ անհետաձգելի բժշկական օգնություն ցույց տալու դեպքերի:

Բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ստացիոնարից հիվանդ կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին դուրս գրելիս կատարվում է պարտադիր բժշկական զննություն:

Կալանավորված կամ դատապարտյալ հղի կինը ծննդաբերության նպատակով պետք է փոխադրվի համապատասխան բաժանմունք ունեցող՝ կալանավորվածներին պահելու վայր կամ քրեակատարողական հիմնարկ: Եթե դա հնարավոր չէ, ապա ծննդկանին կարող են տեղավորել կալանավորվածներին պահելու վայրին կամ քրեակատարողական հիմնարկին առավել մոտ տեղակայված քաղաքացիական բժշկական հաստատությունում՝ սահմանված կարգով ապահովելով համապատասխան հսկողություն:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին, 3-րդ հոդվածներ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 7-րդ գլուխ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության» կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 80-րդ կետ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում անվճար ստացիոնար (հիվանդանոցային) բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝** ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. բժշկական մասնագիտացված օգնության կազմակերպման մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 3-րդ գլուխ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 15. ԱՆՎՃԱՐ ԴԻՍՊԱՆՍԵՐԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒՄ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Հիվանդ կալանավորված անձինք կամ դատապարտյալները դիսպանսերային կամ շարունակական հսկողության իրավունք ունեն։

Դիսպանսերացումը հանդիսանում է կալանավորված անձանց և դատապարտյալների առողջական վիճակի ակտիվ ուսումնասիրմանը, նրանց կենցաղի և աշխատանքի պայմանների բարելավմանը, ինչպես նաև համապատասխան բուժկանխարգելիչ, հիգիենիկ և հակահամաճարակային միջոցառումների միջոցով հիվանդությունների կանխարգելմանն ուղղված աշխատանք։

Դիսպանսերային կամ շարունակական հսկողությունը տրամադրվում է՝

1. քրոնիկ հիվանդություններով տառապողների նկատմամբ,
2. սուր հիվանդություններ կրած անձանց նկատմամբ,
3. բնածին հիվանդություններով և զարգացման արատներով տառապող անձանց նկատմամբ։

Մասնավորապես դիսպանսերային կամ շարունակական հսկողությունը տրամադրվում է թերապևտիկ բնույթի հիվանդություններ, հոգեկան խանգարումներով, մաշկային հիվանդություններ, սեռավարակներ, աղիքային վարակիչ հիվանդություն ունեցող հիվանդ կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին, հոգեակտիվ նյութերից (թմրամիջոցներ, ալկոհոլ, տոքսիկ և այլ նյութեր) կախվածություն և հակում ունեցող կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին։ Հիվանդությունների ցանկը և դիսպանսեր հսկողության ժամանակացույցը սահմանված է ՀՀ կառավարության որոշմամբ⁷։

ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ով տառապող կալանավորված անձանց և դատապարտյալների դիսպանսեր կամ շարունակական հսկողությունը ներառում է նաև ընդհանուր կլինիկական և լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտությունները, ուղեկցող հիվանդությունների ախտորոշումը և բուժումը, հակառետրովիրուսային դեղերի տրամադրումը, դրանց կողմնակի ազդեցությունների հայտնաբերման դեպքում համապատասխան միջոցառումների իրականացումը։

Դիսպանսեր կամ շարունակական հսկողության մեջ ներառվող միջոցառումներն իրականացվում են բժշկական սպասարկման բաժնում, բաժանմունքում կամ խմբում ամբուլատոր՝ արտահիվանդանոցային կամ ստացիոնար՝ հիվանդանոցային ձևերով, ինչպես նաև հիվանդ կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին պլանային կարգով դատապարտյալների հիվանդանոց ուղարկելով։

Դիսպանսեր հսկողության վերցված կալանավորված անձինք կամ դատապարտյալները ենթակա են հստակ պարբերականությամբ սահմանված հետազոտությունների։

Դիսպանսերային աշխատանքներին ներգրավվում են բժշկական սպասարկման բաժնի, բաժանմունքի կամ խմբի բժիշկ-մասնագետներ, դատապարտյալների հիվանդանոցի բժիշկ-մասնագետները, քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը։

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 14-րդ գլուխ, ՀՀ առողջապահության նախարարի 2013 թվականի նոյեմբերի 22-ի «Պեպրության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման և բուժման կազմակերպման չափորոշիչը հաստատելու մասին» թիվ 75-Ն հրամանի հավելվածի 11-րդ կետ)։

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում դիսպանսերային բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. **աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝** ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. **դիսպանսերացման և դրա նկատմամբ հսկողության իրականացման մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը,

⁷ Տես՝ ուղեցույցի 38-րդ էջ։

գ. դիսպանսերային հսկողության մեջ ներառված միջոցառումների մասով՝ բժշկական սպասարկման բաժնի, բաժանմունքի կամ խմբի բժիշկ-մասնագետները՝

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 14-րդ գլուխ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 16. ԱՆՎՃԱՐ ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԲՈՒԺԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒՄ (ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑ)

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

ՀՀ օրենսդրության համաձայն՝ ստացիոնար կամ հիվանդանոցային բժշկական օգնությունը և սպասարկումը հիվանդանոցային պայմաններ, այն է՝ ախտորոշում, բուժում, տևական հսկողություն և հատուկ խնամք պահանջող բժշկական օգնություն և սպասարկումն է:

Բուժական քրեակատարողական հիմնարկում (դատապարտյալների հիվանդանոց) ենթակա են հոսպիտալացման այն կալանավորված անձինք և դատապարտյալները, որոնց հետազոտումը կամ բուժումը հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի պայմաններում հնարավոր չէ կամ անհրաժեշտություն կա մասնագիտացված կամ երկարատև բուժման և առկա են համապատասխան բժշկական ցուցումներ:

Բուժական քրեակատարողական հիմնարկ (դատապարտյալների հիվանդանոց), ընդունելու համար անհրաժեշտ է քրեակատարողական հիմնարկի բժիշկ-մասնագետի ուղեգիրը՝ հիվանդ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի ստացիոնար հետազոտման կամ բուժման անհրաժեշտության մասին համապատասխան եզրակացությամբ՝ բացառությամբ անհետաձգելի բժշկական օգնության ցուցաբերելու դեպքերի:

Բուժական քրեակատարողական հիմնարկը (դատապարտյալների հիվանդանոց) իրականացնում է վարակիչ հիվանդություններով տառապող և դրանց ախտանիշներ ունեցող հիվանդ կալանավորված անձանց և դատապարտյալների ընդունում, բուժում և խնամք: Հատուկ վտանգավոր վարակով հիվանդ կալանավորված անձինք և դատապարտյալները հոսպիտալացվում են առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներում: Հատուկ վտանգավոր վարակներ հասկացությունը ՀՀ նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված չէ, սակայն ՀՀ կառավարության 2001 թվականի դեկտեմբերի 27-ի թիվ 1286 որոշմամբ սահմանված են շրջապատի համար վրանգ ներկայացնող հիվանդությունների ցանկը,⁸ որը կարող է առանձին վերապահումներով կիրառելի լինել նաև այս դեպքերի համար:

Բուժական քրեակատարողական հիմնարկ (դատապարտյալների հիվանդանոց) փոխադրված կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին, կախված նրանց առողջական վիճակից, անհետաձգելի բժշկական օգնություն ցուցաբերվում է ընդունարանում կամ համապատասխան մասնագիտացված բաժանմունքում:

Անհետաձգելի բժշկական օգնություն ցուցաբերելու նպատակով հիվանդ կալանավորված անձի և դատապարտյալի փոխադրումը կատարվում է բժիշկ-մասնագետի կամ նրա բացակայության դեպքում՝ հերթապահ բուժաշխատողի եզրակացությամբ:

Առանձին դեպքերում, երբ բուժական քրեակատարողական հիմնարկում (դատապարտյալների հիվանդանոց) բացակայում են անհետաձգելի մասնագիտական բժշկական օգնություն ցուցաբերելու համար անհրաժեշտ պայմանները (սարքավորումներ, մասնագետներ), հիվանդ կալանավորված անձինք և դատապարտյալներն ուղեգրվում են քաղաքացիական բուժական հաստատություններ:

Բուժական քրեակատարողական հիմնարկ (դատապարտյալների հիվանդանոց), ընդունվելիս՝ հիվանդ կալանավորված անձինք կամ դատապարտյալները մանրազնին հետազոտվում են, ենթարկվում են սանիտարական մշակման (եթե նրանց առողջական վիճակը թույլ է տալիս) (սանիտարական մշակումը միջոցառումների ամբողջություն է, որը, որպես կանոն, ներառում է կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի լոգանքը կամ թաց միջոցներով մաքրումը, դեզինսեկցիան, հագուստի փոխա-

8 Տես՝ ուղեցույցի 38-րդ էջ:

րինումը հիվանդանոցային արտահագուստով), նրանց պատկանող հագուստը և կոշիկները ենթարկվում են վարակազերծման:

Աշխատանքային ժամերին ընդունված հիվանդ կալանավորված անձինք կամ դատապարտյալները, բացի հերթապահ բուժաշխատողից, հետազոտվում են նաև համապատասխան բաժանմունքի բժիշկ-մասնագետների կողմից:

Բուժական քրեակատարողական հիմնարկ (դատապարտյալների հիվանդանոց) ընդունված հիվանդ կալանավորված անձինք և դատապարտյալները պետք է անցնեն անհրաժեշտ կլինիկական լաբորատոր, գործիքային և այլ օժանդակ հետազոտություններ, ինչպես նաև, կախված ախտորոշումից, նշանակվեն և կատարվեն համապատասխան բուժկանխարգելիչ միջոցառումներ: Հիվանդ կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժումը բուժական քրեակատարողական հիմնարկում (դատապարտյալների հիվանդանոց) պետք է իրականացվի ժամանակակից բժշկական գիտության պահանջներով: Բուժման ընթացքում պետք է գործածվեն դեղորայքային թերապիա, դիետիկ սնունդ, կիրառվում են ֆիզիոթերապևտիկ բուժման մեթոդներ, բուժական մարմնամարզություն, աշխատանքային թերապիա և բուժման գործընթացին նպաստող վերականգնողական այլ մեթոդներ:

Ախտորոշման և բուժման ընթացքում առաջացած բարդ հարցերը պարզաբանելու համար կարող են կազմակերպվել բժիշկ-մասնագետների խորհրդատվություններ և կոնսիլիումներ:

Խնամքի կարիք ունեցող հիվանդ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի ստացիոնարում գտնվելու ժամկետները չեն սահմանափակվում:

Առանձնապես ծանր հանցագործությունների համար որոշակի ժամկետով կամ ցմահ ազատազրկման դատապարտված դատապարտյալները բուժական քրեակատարողական հիմնարկում (դատապարտյալների հիվանդանոց) պահվում են հատուկ առանձնացված և խցային հիվանդասենյակներում:

Եթե կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը պատժախցից բուժական քրեակատարողական հիմնարկ է տեղափոխվել հիվանդության ձևացման (սիմուլյացիա) կամ անդամախեղության դեպքերի պատճառով, ապա բուժական քրեակատարողական հիմնարկում (դատապարտյալների հիվանդանոց) նրա անցկացրած ժամանակահատվածը չի հաշվարկվում տույժը կրելու ժամկետի մեջ:

Բուժական քրեակատարողական հիմնարկի (դատապարտյալների հիվանդանոց) օրվա կարգացուցակը ներառում է բուժական միջոցառումներ: Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների ներկայությունն ստուգվում է ըստ մեկուսացված մասերի կամ հիվանդասենյակների քանակական հաշվարկի և ազգանունների ընթերցման միջոցով՝ օրական 2 անգամից ոչ պակաս: Երկարատև տեսակցությունները տրամադրվում են ըստ տվյալ դատապարտյալին պահելու պայմանների առանձնահատկությունների, եթե նրա մոտ բացակայում են բժշկական հակացուցումները:

Կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի աշխատանքը կազմակերպվում է համաձայն բժշկական ցուցումների՝ ըստ նրա աշխատունակության աստիճանի և բուժական քրեակատարողական հիմնարկի (դատապարտյալների հիվանդանոց) պայմաններում նրան համապատասխան աշխատանքում ներգրավելու հնարավորության:

Ստացիոնար բուժում ստանալուց հետո հիվանդ կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը դուրս է գրվում և ոչ ուշ, քան մեկամսյա ժամկետում փոխադրվում պատժի հիմնական կրման վայր:

Հիվանդ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի բուժական քրեակատարողական (դատապարտյալների հիվանդանոց) հիմնարկից բժշկական առումով դուրսգրումը վերջնական է՝ բուժող բժշկի կողմից կայացված դուրսգրման որոշումը բժշկական աշխատանքային հանձնաժողովի կողմից հաստատվելու դեպքում:

Իրենց մոտ մինչև երեք տարեկան երեխա ունեցող կալանավորված անձանց և դատապարտյալների ծանր հիվանդության դեպքերում կալանավորվածներին պահելու վայրի կամ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն իրավունք ունի երեխային ժամանակավորապես ազգականներին կամ այլ անձանց հանձնելու կամ մանկական հաստատությունում տեղավորելու մասին միջնորդություն ներկայացնելու դատարան:

Իր մոտ մինչև երեք տարեկան երեխա ունեցող կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը երեխային կարող է ազգականներին կամ այլ անձանց հանձնել՝ սեփական նախաձեռնությամբ: Ընդ որում, կալանավորվածներին պահելու վայրի կամ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պարտավոր է ամեն կերպ աջակցել նրան:

Երեխային ազգականներին հանձնելու համար անհրաժեշտ է կալանավորված անձից կամ դատապարտյալից ճշտել, թե ով կարող է իր վրա վերցնել երեխայի խնամքը: Եթե կալանավորված անձը կամ

դատապարտյալն ազգականներ չունի, ապա կալանավորվածներին պահելու վայրի կամ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը ձեռնարկում է համապատասխան միջոցներ՝ երեխային ժամանակավորապես մանկական հաստատություն հանձնելու համար:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանհրապրական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 10-րդ, 11-րդ, 12-րդ, 13-րդ գլուխներ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 72-րդ, 73-րդ, 83-րդ, 84-րդ կետեր):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Հիվանդանոցային բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. **աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝** ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. **բուժական քրեակատարողական հիմնարկ (դատապարտյալների հիվանդանոց) կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի փոխադրման նպատակով բժշկական եզրակացություն տալու մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը,
- գ. **բուժական քրեակատարողական հիմնարկում (դատապարտյալների հիվանդանոց) կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին համալիր հիվանդանոցային բժշկական օգնության և սպասարկում կազմակերպման մասով՝** բուժական քրեակատարողական հիմնարկի պետի բուժական գծով տեղակալը:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանհրապրական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 3-րդ գլուխ):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 17. ՄԻԱՎ ՎԱՐԱԿԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԱՆՎՃԱՐ ՆԱԽԱԹԵՍԱՅԻՆ ԵՎ ՀԵՏԹԵՍԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Քրեակատարողական հիմնարկների բուժաշխատողների կողմից ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ անվճար խորհրդատվությունը և հետազոտությունն առաջարկվում է բոլոր այն կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին, ովքեր ունեն գանգատներ, ախտանշաններ կամ ախտաբանական վիճակներ, որոնք կարող են պայմանավորված լինել ՄԻԱՎ վարակով, ինչպես նաև կլինիկական ցուցում ունեցող բոլոր հիվանդությունների և վիճակների դեպքերում⁹:

Հղի կալանավորված անձանց կամ դատապարտյալներին առաջարկվում է ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ հետազոտության և խորհրդատվության անցկացում՝ հղիության փաստը հաստատվելուց անմիջապես հետո՝ երկօրյա ժամկետում:

ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ հետազոտությունն անցկացվում է բացառապես կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի համաձայնությունը ստանալու դեպքում:

ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ խորհրդատվություն և հետազոտություն իրականացվում է բոլոր քրեակատարողական հիմնարկներում՝ պահպանելով խորհրդատվության և հետազոտության տվյալների գաղտնիությունը:

ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ խորհրդատվությունն ու հետազոտությունը բաղկացած է երեք հաջորդական փուլից՝

⁹ Տես՝ ուղեցույցի 38-րդ էջ:

1. նախաթեստային խորհրդատվություն, որի ժամանակ հետազոտվող կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին բացատրվում են ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ հետազոտության բոլոր հետևանքները՝ թե՛ դրական, թե՛ բացասական: Հղիների և նրանց համար, ովքեր պլանավորում են երեխա ունենալ, այն պետք է ներառի հետևյալ տեղեկությունները՝
 - ♦ ՄԻԱՎ վարակ ունեցող մորից երեխային ՄԻԱՎ վարակի փոխանցման վտանգը, ուղիները և հավանականությունը.
 - ♦ մորից երեխային ՄԻԱՎ վարակի փոխանցման կանխարգելման միջոցառումները՝ ներառյալ հակառետրովիրուսային կանխարգելումն ու նորածնի կերակրման հարցերով խորհրդատվությունը.
 - ♦ մոր մոտ ՄԻԱՎ վարակի վաղ ախտորոշման նշանակությունը նորածնի համար:
2. ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ հետազոտություն, որի դեպքում կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի երակից, իսկ արագ թեստերի դեպքում՝ մատից վերցվում է արյան նմուշ: ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ հետազոտությունից հրաժարվելը հիմք չէ բուժաշխատողների կողմից բժշկական օգնության և սպասարկման տրամադրումից հրաժարվելու կամ դրանց որակի նվազեցման կամ գաղտնիության խախտման համար:
3. հետթեստային խորհրդատվություն տրամադրվում է ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ հետազոտություն անցած բոլոր անձանց, անկախ հետազոտության դրական կամ բացասական արդյունքների և ներառում է հոգեբանական աջակցություն, մանրամասն տեղեկատվություն արդյունքներով պայմանավորված հետագա վարքագծի, բուժման կարգի և պայմանների վերաբերյալ:

(Հիմք՝ «Մարդու իմունային անբավարարության վիրուսից առաջացած հիվանդության կանխարգելման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2013 թվականի հուլիսի 10-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ բուժաշխատողների կողմից նախաթեստային և հետթեստային խորհրդատվության ու հետազոտության իրականացման կարգը սահմանելու մասին» թիվ 733-Ն որոշում):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քրեակատարողական հիմնարկում ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ անվճար նախաթեստային և հետթեստային խորհրդատվության և հետազոտության իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝ ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ անվճար նախաթեստային և հետթեստային խորհրդատվության և հետազոտության տրամադրման կազմակերպման մասով մասով՝ քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը,
- գ. ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ անվճար նախաթեստային և հետթեստային խորհրդատվության և հետազոտության տրամադրման մասով՝ քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի բժիշկները:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժասնիդարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 3-րդ գլուխ, «Մարդու իմունային անբավարարության վիրուսից առաջացած հիվանդության կանխարգելման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2013 թվականի հուլիսի 10-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ բուժաշխատողների կողմից նախաթեստային և հետթեստային խորհրդատվության ու հետազոտության իրականացման կարգը սահմանելու մասին» թիվ 733-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 8-րդ, 9-րդ կետեր):

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 18. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Քաղաքացիական բժշկական հաստատություններ կալանավորված անձանց և դատապարտյալների ուղեգրումը (բացառությամբ անհետաձգելի դեպքերի) իրականացվում է միայն այն դեպքում, երբ քրեակատարողական հիմնարկների բժշկական սպասարկման կամ բժշկական մասնագիտացված ստորաբաժանումներում բացակայում են համապատասխան պայմաններ՝ տվյալ հետազոտությունը կամ բուժումը կազմակերպելու համար: Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների՝ քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում խորհրդատվությունների, հետազոտությունների և ստացիոնար բուժման կազմակերպման համար քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժնի ուղեգրով (ստորագրված և կնքված) դիմում է ՀՀ առողջապահության նախարարություն՝ հիմնավորելով տվյալ անձի՝ քաղաքացիական բժշկական հաստատության բժշկական օգնության կազմակերպման անհրաժեշտությունը:

Միջնորդագրի հիման վրա Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից տրվում է ուղեգիր քաղաքացիական բժշկական հաստատություն՝ նշելով պահանջվող բժշկական օգնության տեսակը և ծավալը:

Անհետաձգելի վիճակների դեպքում հիվանդ կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը շտապ օգնության ծառայության, իսկ ծայրահեղ դեպքում նաև այլ փոխադրամիջոցով, քրեակատարողական ծառայողի պարտադիր ուղեկցությամբ, քրեակատարողական հիմնարկի կողմից տրված ուղեգրով փոխադրվում է քաղաքացիական բժշկական հաստատություն:

Դատապարտյալի կամ կալանավորված անձի առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկում գտնվելու կամ հետագա բուժումը շարունակելու անհրաժեշտությունը վերանալու դեպքում, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկի վարչակազմը միջոցներ է ձեռնարկում այդ մասին քրեակատարողական համապատասխան հիմնարկի վարչակազմին անհապաղ տեղեկացնելու ուղղությամբ, միաժամանակ քրեակատարողական համապատասխան հիմնարկին կամ քրեակատարողական վարչությանն այդ մասին հայտնում է նաև գրավոր՝ ամենաուշը ետորյա ժամկետում:

Կալանավորված անձը և դատապարտյալն իրենց հաշվին և իրենց ընտրությամբ իրավունք ունի օգտվել այլ բժիշկ-մասնագետների ծառայություններից:

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Քաղաքացիական բժշկական հաստատությունում բժշկական օգնության և սպասարկման իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

- ա. **աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման, վերահսկման և իրականացման մասով՝** ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը,
- բ. **շտապ և անհետաձգելի բժշկական օգնության և կազմակերպման մասով՝** քրեակատարողական հիմնարկը,
- գ. **ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջներին համապատասխան բժշկական օգնության և տրամադրման մասով՝** քաղաքացիական բժշկական հաստատությունը:

(Հիմք՝ «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 3-րդ, 18-րդ զլուխներ):

ԳԼՈՒԽ 4. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ԴԵՊՔԵՐՈՒՄ ԲՈՂՈՔԱՐԿԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

Բողոքարկման ինստիտուտը օրենքով երաշխավորված իրավունքների ապահովման, իսկ դրանց խախտման դեպքում՝ իրավունքների վերականգնման կարևորագույն իրավական գործիքներից է: ՀՀ օրենսդրությունը սահմանել է կալանավորված անձանց և դատապարտյալների իրավունքների խախտման դեպքերի բողոքները քննող տարբեր մարմիններ, որոնց դիմելու հերթականությունն օրենսդրությամբ սահմանված չէ: Կալանավորված անձինք և դատապարտյալները իրավունք ունեն ցանկացած ժամանակ, երբ հիմքեր ունեն ենթադրելու, որ իրենց իրավունքները, այդ թվում՝ առողջապահական իրավունքները, խախտվել կամ խախտվում են, օգտվել այն գործիքներից, որոնք առավել նախընտրելի և վստահելի են իրենց համար:

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 19. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ՀԻՄՔՈՎ ԲՈՂՈՔ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Կալանավորված անձը և դատապարտյալը իրենց առողջապահական իրավունքների և ազատությունների խախտման վերաբերյալ բողոքներով, ինչպես անձամբ, այնպես էլ պաշտպանի կամ օրինական ներկայացուցչի միջոցով իրավունք ունեն դիմելու համապատասխանաբար կալանավորված անձանց պահելու վայրի կամ պատիժը կատարող մարմնի կամ հիմնարկի վարչակազմ, նրանց վերադաս մարմիններ, դատարան, դատախազություն, Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանին, պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, հասարակական միավորումներ և կուսակցություններ, զանգվածային լրատվության միջոցներ, ինչպես նաև մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության միջազգային մարմիններ կամ կազմակերպություններ:

Բողոքները կարող են ներկայացվել ամեն օր ինչպես գրավոր, այնպես էլ բանավոր: Գրավոր բողոքները ոչ ուշ, քան մեկ օրվա ընթացքում, ուղարկվում են հասցեատերերին: Դրանք գրաքննության ենթակա չեն (այսինքն դրանց բովանդակությունը չի կարող որևէ կերպ խմբագրվել, փոփոխվել կամ լրացվել երրորդ անձանց կողմից):

Բողոքների, դիմումների և առաջարկությունների ներկայացման քանակը սահմանափակված չէ:

Բողոքների, առաջարկությունների, դիմումների ներկայացումը, այդուհանդերձ չի կասեցնում կալանավորված անձանց պահելու վայրերի կամ պատիժը կատարող քրեակատարողական հիմնարկի կամ մարմնի վարչակազմի որոշումների ու գործողությունների կատարումը: Արգելվում է որևէ ձևով հետապնդումը դատապարտյալի նկատմամբ իր իրավունքների և օրինական շահերի խախտումների վերաբերյալ առաջարկություններ, դիմումներ, բողոքներ ներկայացնելու դեպքում:

Կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի առաջարկությունները, դիմումները և բողոքներն ուղարկելու հետ կապված ծախսերը կատարում է կալանավորված անձը կամ դատապարտյալը: Կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի անձնական հաշվում գումարի բացակայության դեպքում այդ ծախսերը կարող են կատարվել կալանավորվածներին պահելու վայրի կամ քրեակատարողական հիմնարկի հաշվին՝ կալանավորվածներին պահելու վայրի կամ քրեակատարողական հիմնարկի պետի թույլտվությամբ:

Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ներկայացված **առաջարկությունները** քննարկվում են «**Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին**» ՀՀ օրենքով նախատեսված կարգով և ժամկետում՝ մեկամսյա ժամկետում, եթե ուսումնասիրման լրացուցիչ ժամկետ չի պահանջվում:

Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ներկայացված **դիմումները և բողոքները** քննվում են «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով և ժամկետում՝ առավելագույնը 30 օրվա ընթացքում, եթե օրենքով առանձին վարույթների նկատմամբ ավելի կարճ կամ ավելի երկար ժամկետներ սահմանված չեն:

Կալանավորված անձինք և դատապարտյալները դատարան դիմում են քրեական կամ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքերով սահմանված ընթացակարգերով:

Մարդու իրավունքների պաշտպանին բողոքը կարող է ներկայացվել մեկ տարվա ընթացքում այն օրվանից, երբ կալանավորված անձն կամ դատապարտյալը իմացել է կամ պետք է իմացած լիներ իր իրավունքների կամ ազատությունների ենթադրյալ խախտման մասին: Բողոքը պետք է լինի ստորագրված՝ ներառելով բողոք ներկայացնող անձի ազգանունը, անունը, հասցեն: Մարդու իրավունքների պաշտպանին բողոքը կարող է ներկայացվել բանավոր, որը պաշտպանի կամ նրա ներկայացուցչի կողմից ենթակա է գրավոր ձևակերպման: Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների գրավոր համաձայնությամբ նրա իրավունքների պաշտպանության նպատակով Մարդու իրավունքների պաշտպանին կարող են դիմել նաև հասարակական կազմակերպությունները:

Բողոքը քննելու ընթացքում Մարդու իրավունքների պաշտպանը իրավասու է անարգել այցելելու կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին և խորհրդապահական կարգով հաղորդակցվելու նրա հետ:

Եթե բողոքի քննարկման ընթացքում հայտնաբերվել է պետական ... մարմնի, դրա պաշտոնատար անձի ... կողմից մարդու իրավունքների կամ ազատությունների խախտում, մարդու իրավունքների պաշտպանը կայացնում է որոշում մարդու իրավունքների կամ ազատությունների խախտման առկայության մասին: Որոշման կայացումից հետո ոչ ուշ, քան 5-օրյա ժամկետում խախտում կատարած պետական ... մարմնին կամ դրա պաշտոնատար անձին ... մարդու իրավունքների պաշտպանը առաջարկում է ողջամիտ ժամկետում վերացնել խախտումը՝ նշելով մարդու իրավունքների կամ ազատությունների վերականգնման համար անհրաժեշտ միջոցառումները: Պետական մարմինը պարտավոր է որոշումը ստանալու օրվանից հնարավորինս շուտ, սակայն ոչ ուշ, քան երեսնօրյա ժամկետում ձեռնարկված միջոցառումների մասին գրավոր հայտնել մարդու իրավունքների պաշտպանին:

Կալանավորված անձանց և դատապարտյալի առաջարկությունները, դիմումներն ու բողոքները քննարկող մարմինները և պաշտոնատար անձինք պարտավոր են քննարկել դրանք Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ու ժամկետներում և ընդունված որոշումների մասին գրավոր տեղյակ պահել կալանավորված անձանց կամ դատապարտյալին:

Առաջարկությունների, դիմումների և բողոքների պատասխանները ստորագրությամբ հանձնվում են կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին, իսկ նրանց ցանկության դեպքում՝ կցվում նրա անձնական գործերին:

(Հիմք՝ ՀՀ քրեակարարողական օրենսգրքի 12-րդ, 15-րդ հոդվածներ, «Ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու մասին» ՀՀ օրենքի 13-րդ, 18-րդ հոդվածներ, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակարարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակարարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 18-րդ գլուխ, «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդված, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 30-րդ, 46-րդ հոդվածներ, «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենքի 9-րդ, 16-րդ, 17-րդ, 24-րդ, 26-րդ հոդվածներ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Կալանավորվածների և դատապարտյալների մասով բողոքարկման իրավունքի ապահովման մասով պատասխանատուն է՝ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակարարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակարարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 2-րդ կետ):

ԳԼՈՒԽ 5. ՊԱՏԺԻ ԿՐՄԱՆ ՀԵՏԱԶԳՈՒՄԸ ԿԱՄ ՊԱՏԺԻ ԿՐՈՒՄԻՑ ԱԶԱՏՎԵԼԸ

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 20. ՈՐՈՇԱԿԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ ՀԻՄՔՈՎ ՊԱՏԺԻ ԿՐՈՒՄԸ ՀԵՏԱԶԳԵԼՈՒ ԿԱՄ ԴՐԱ ԿՐՈՒՄԻՑ ԱԶԱՏՎԵԼՈՒ ԿԱՄ ԾԱՆՐ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՔՈՎ ՊԱՏԺԻ ԿՐՈՒՄԻՑ ԱԶԱՏՎԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

Որոշակի հանգամանքների հիմքով պատժի կրումը հետաձգելու կամ դրա կրումից ազատվելու կամ ծանր հիվանդության հիմքով պատժի կրումից ազատվելու իրավունքը ժողովրդավարական պետություններում մարդու նկատմամբ մարդասիրության դրսևորման, հիվանդության կամ օրենքով նախատեսված այլ հանգամանքի հարգման, ծանր հիվանդությունների դեպքում առավել որակյալ և մասնագիտական բժշկական օգնության և սպասարկման ցուցաբերման, հիվանդությամբ պայմանավորված ֆիզիկական և հոգեկական ցավերը հնարավորինս նվազեցնելուն ուղղված իրավական գործիք է:

Ա. Որոշակի հանգամանքների հիմքով պատժի կրման հետաձգման կամ ազատման իրավունք

Եթե դատապարտյալը հղի կին է կամ ունի մինչև երեք տարեկան երեխա նա իրավունք ունի պատժի կրման հետաձգման կամ պատժի կրումից ազատվելու իրավունք (բացառությամբ ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների համար հինգ տարուց ավելի ժամկետով ազատազրկման դատապարտված անձանց): Պատժի կրման հետաձգման կամ պատժի կրումից ազատվելու միջնորդությունը ներկայացվում է դատարան: Միջնորդությանը կցվում են դատապարտյալի բնութագիրը, նրան և երեխային ընդունելու, նրանց բնակարան տրամադրելու և ապրելու համար անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելու մասին հարազատի համաձայնությունը կամ դատապարտյալի՝ բնակարանով և երեխայի հետ ապրելու համար անհրաժեշտ պայմաններով ապահովված լինելու մասին տեղեկանքը կամ հղիության մասին բժշկական եզրակացությունը կամ երեխայի ծննդյան վկայականի պատճենը կամ այլ հանգամանքների մասին տեղեկանքներ, ինչպես նաև դատապարտյալի անձնական գործը: Որոշակի հանգամանքների հիմքով պատժի կրման հետաձգման կամ ազատման մասին համապատասխան ակտն ընդունելու իրավասությունը վերապահված է դատարանին:

Պատժի կրումը հղիության հիմքով հետաձգում է դատական որոշման կատարման պահի դրությամբ՝ մեկ տարուց ոչ ավելի ժամկետով:

Պատժի կրումը դատապարտյալ կնոջ փոքրահասակ երեխայի առկայության դեպքում՝ հետաձգվում է մինչև երեխայի երեք տարեկան դառնալը:

Դատարանը, հաշվի առնելով դատապարտյալի վարքագիծը, երեխայի երեք տարեկանը լրանալուց հետո կարող է դատապարտյալին ազատել պատիժը կրելուց կամ պատիժը փոխարինել ավելի մեղմ պատժատեսակով կամ դատապարտյալին ուղարկել պատժի չկրած մասը կրելու: Այդ դեպքում, դատարանը կարող է պատժի չկրած ժամկետը լրիվ կամ մասնակիորեն հաշվակցել պատիժը կրելու ժամկետին:

Բ. Ծանր հիվանդության հիմքով պատժի կրման ազատման իրավունք

Եթե անձը պատիժը կրելու ընթացքում հիվանդացել է հոգեկան խանգարմամբ, որը նրան զրկել է իր գործողությունների (անգործության) փաստական բնույթն ու նշանակությունը գիտակցելու կամ դրանք ղեկավարելու հնարավորությունից, ապա դատարանը նրան ազատում է պատիժը կրելուց: Այդպիսի անձի նկատմամբ դատարանը կարող է նշանակել բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոց:

Եթե անձը հանցանք կատարելուց կամ դատավճիռ կայացնելուց հետո հիվանդացել է այլ ծանր հիվանդությամբ, որը խոչընդոտում է պատիժը կրելուն, ապա դատարանը կարող է նրան ազատել պատիժը կրելուց՝ հաշվի առնելով կատարված հանցանքի ծանրությունը, դատապարտյալի անձը, հիվանդության բնույթը և այլ հանգամանքներ:

Հիվանդությունների ցանկը, որի դեպքում անձը պատժի կրումից կարող է ազատվել սահմանված է ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի թիվ 825-Ն որոշման 2-րդ հավելվածով¹⁰:

Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարի հրամանով, երեք տարի ժամկետով ստեղծվում է բժշկական աշխատանքային հանձնաժողով: Հանձնաժողովը պատասխանատու

¹⁰ Տես՝ ուղեցույցի 38-րդ էջ:

է պատժի կրումից ազատման նպատակով դատապարտյալներին միջգերատեսչական բժշկական հանձնաժողով փորձաքննության ներկայացնելու համար: Միջգերատեսչական բժշկական հանձնաժողովը կազմվում է արդարադատության, առողջապահության նախարարություններ և ՀՀ ԿԱ ոստիկանության ներկայացուցիչներից:

Փորձաքննության արդյունքում պատիժը կրելուն խոչընդոտող հիվանդության առկայության փաստը հաստատված լինելու դեպքում պատժի հետագա կրումից ազատելու մասին միջնորդություն պետք է ներկայացվի դատարան պատիժը կատարող քրեակատարողական հիմնարկի պետի կողմից՝ կցելով համապատասխան փորձաքննական եզրակացությունը, այլ անհրաժեշտ փաստաթղթեր:

(Հիմք՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ, 79-րդ հոդվածներ, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 431-րդ հոդված, ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 117-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանհրապարական և բուժականխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 1-ին հավելվածի 17-րդ կետ, ՀՀ կառավարության 2003 թվականի դեկտեմբերի 4-ի «Միջգերատեսչական բժշկական հանձնաժողովներ ստեղծելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1636-Ն որոշման հավելվածի 3-րդ կետ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Պատժի կրմանը խոչընդոտող հիվանդության փաստը փորձաքննության ներկայացնելու մասով՝ պատասխանատու է բժշկական աշխատանքային հանձնաժողովը,

Պատժի կրմանը խոչընդոտող հիվանդության փաստը փորձաքննության կազմակերպման մասով՝ պատասխանատու է միջգերատեսչական բժշկական հանձնաժողովը,

Պատժի կրմանը խոչընդոտող հիվանդության հիմքով պատժից ազատվելու միջնորդություն ներկայացնելու մասով՝ պատասխանատու է քրեակատարողական հիմնարկի ղեկավարը:

Հղի կամ մինչև երեք տարեկան երեխա ունեցող կնոջ պատժի կրման հետաձգման կամ պատժի կրումից ազատվելու միջնորդություն ներկայացնելու մասով՝ պատասխանատու է քրեակատարողական հիմնարկի ղեկավարը:

(Հիմք՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ, 79-րդ հոդվածներ, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 431-րդ հոդված, ՀՀ քրեակատարողական օրենսգրքի 117-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 17-րդ կետ, ՀՀ կառավարության 2003 թվականի դեկտեմբերի 4-ի «Միջգերատեսչական բժշկական հանձնաժողովներ ստեղծելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1636-Ն որոշման հավելվածի 3-րդ կետ):

ԳԼՈՒԽ 6. ՀԱՅԱԴՈՒԼԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ

ԻՐԱՎՈՒՆՔ 21. ՀԱՅԱԴՈՒԼ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆՈՂ ՆՈՐՄԵՐ

ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի և ուղղիչ հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման 173.1-րդ կետի համաձայն՝ կալանավորված անձը կամ դատապարտյալն իրավունքի ունի գիտակցաբար և սեփական կամքով որոշակի ժամկետով կամ անժամկետ հրաժարվել ցանկացած տեսակի սննդամթերքից և (կամ) ջրից:

Հացադուլ իրականացնելու իրավունքը ենթադրում է հետևյալ գործողությունների հաջորդականությունը՝

1. հացադուլ իրականացնող անձի կողմից հացադուլ իրականացնելու մասին բանավոր կամ գրավոր հայտարարության ներկայացում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմ.
2. ներկայացված հայտարարության անհապաղ գրանցում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի կողմից.
3. հացադուլ իրականացնող անձի համաձայնության առկայության դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի կողմից հացադուլ իրականացնելու փաստի մասին անհապաղ տեղեկացում նրա փաստաբանին (եթե հացադուլ իրականացնող անձն ունի փաստաբան), նրա մերձավոր ազգականներից մեկին կամ նրա կողմից ընտրված անձին, ընդ որում՝ հացադուլ իրականացնող անչափահաս անձի դեպքում նրա համաձայնությունը չի պահանջվում.
4. հացադուլ իրականացնելու փաստն արձանագրելուց հետո մեկ աշխատանքային օրվա ընթացքում դրա մասին գրավոր հաղորդման ներկայացում քրեակատարողական ծառայության կենտրոնական մարմին, դատախազության համապատասխան ստորաբաժանում, իսկ կալանավորված անձի դեպքում՝ նաև քրեական վարույթն իրականացնող մարմին.
5. հացադուլ իրականացնող անձի համաձայնության առկայության դեպքում անհրաժեշտ բժշկական զննության իրականացում և հացադուլ իրականացնելու փաստի արձանագրման պահից 24 ժամվա ընթացքում այդ նպատակով հատուկ առանձնացված խուց տեղափոխում՝ հնարավորինս հաշվի առնելով քրեակատարողական հիմնարկի շենքային պայմանները (բացառությամբ բաց ուղղիչ հիմնարկում պատիժ կրող դատապարտյալների):

Հացադուլ իրականացնելու ժամանակահատվածում հացադուլ իրականացնող անձը գտնվում է մշտական (ամենօրյա) բժշկական հսկողության ներքո: Բժիշկը հացադուլ իրականացնող անձին նրան հասկանալի լեզվով ներկայացնում է սննդամթերքից և (կամ) ջրից հրաժարվելու հետևանքով առողջական վիճակի հետագա վատթարացման ռիսկերը և այն քայլերը, որոնք պետք է ձեռնարկվեն հացադուլ իրականացնողի առողջական վիճակի չվատթարացման նպատակով: Մինչև հացադուլի դադարեցումը բժիշկը յուրաքանչյուր օր պարզում է հացադուլ իրականացնող անձի կողմից սննդամթերքի և (կամ) ջրի ընդունումից հրաժարվելու հետևանքով գիտակցության մթազմման կամ կորստի, ինչպես նաև կոմայի մեջ ընկնելու դեպքում բժշկական օգնություն և սպասարկում (այդ թվում՝ արհեստական սնուցման ձևով) տրամադրելու վերաբերյալ համաձայնության առկայության կամ բացակայության հանգամանքը և դրա մասին կատարում գրառում նրա բժշկական քարտում:

Հացադուլ իրականացնելու ընթացքում հացադուլ իրականացնող անձին օրվա կարգացուցակով նախատեսված ժամերին առաջարկվում է օրվա սննդաբաժինը, իսկ հրաժարվելու դեպքում նշում է կատարվում քրեակատարողական հիմնարկի օրվա ճաշացանկից չօգտվողների ցուցակում:

Հացադուլ իրականացնող անձի տեղափոխումն այլ քրեակատարողական հիմնարկ, քննչական գործողությունների կատարման վայր կամ դատարան իրականացվում է ընդհանուր հիմունքներով, անհրաժեշտության դեպքում՝ բուժաշխատողի ուղեկցությամբ:

Հացադուլ իրականացնող անձի նկատմամբ չպետք է կիրառվի որևէ ճնշում հացադուլը դադարեցնելու նպատակով: Նրան տրամադրվող բժշկական օգնությունը և սպասարկումը չեն կարող պայմանավորվել հացադուլը դադարեցնելու միտումով:

Հացադուլ իրականացնող անձի գիտակցության մթազմման կամ կորստի, ինչպես նաև կոմայի մեջ ընկնելու դեպքում վերջինիս առանց իր համաձայնության տրամադրվում է անհրաժեշտ բժշկական օգնություն և սպասարկում (այդ թվում՝ արհեստական սնուցման ձևով) միայն կյանքին սպառնա-

ցող վտանգի, ինչպես նաև շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդությունների դեպքերում՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով՝ բժշկի պատճառաբանված գրավոր եզրակացության հիման վրա: Բժշկական օգնությունը և սպասարկումը պետք է իրականացվեն մարդկային արժանապատվությունը չնվաստացնող պայմաններում՝ պահպանելով հացադուլ իրականացնող անձի հիմնական իրավունքները և ազատությունները: Հացադուլ իրականացնող անձի հարկադիր կերակրումն արգելվում է: Հացադուլը դադարեցնելու դեպքում բժշկի կողմից հացադուլ իրականացնող անձի բժշկական քարտում հացադուլը դադարեցնելու վերաբերյալ հացադուլ իրականացնող անձի հայտարարության կամ անհրաժեշտ սննդամթերքը և (կամ) ջուրն ընդունելու մասին կատարվում է համապատասխան գրառում:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արհարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի և ուղղիչ հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման 18.1-րդ գլուխ):

2. ԻՐԱՎՈՒՆՔՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների հացադուլ իրականացնելու իրավունքի ապահովման պատասխանատուներն են՝

ա. աշխատանքների ընդհանուր կազմակերպման և վերահսկման մասով՝ ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական ծառայության կենտրոնական մարմինը՝ ի դեմս վարչության պետի, ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական վարչության բժշկական սպասարկման բաժինը՝ ի դեմս բաժնի պետի, քրեակատարողական հիմնարկի պետը կամ նրան փոխարինող անձը, քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը և համապատասխան բուժաշխատողը:

բ. տեղեկություն տրամադրելու մասով՝ քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական սպասարկման բաժնի կամ բաժանմունքի կամ խմբի ղեկավարը և համապատասխան բուժաշխատողը:

(Հիմք՝ ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արհարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի և ուղղիչ հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման 18.1-րդ գլուխ):

ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՑԱՆԿ՝ ԸՍՏ ՀՂՈՒՄՆԵՐԻ

Հղումներ 2, 3

ՀՀ կառավարության 2015 թվականի հոկտեմբերի 15-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական հիմնարկներում պահվող անձանց սննդի օրական միջին չափաբաժինները, հանդերձանքի չափաբաժինները և դրանց շահագործման ժամկետները, անկողնային ու հիգիենիկ պարագաների չափաբաժինները և դրանց շահագործման ժամկետները սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի ապրիլի 10-ի թիվ 413-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 1182-Ն որոշում

ՀՀ կառավարության 2007 թվականի մայիսի 31-ի «Մանկատանը, երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատությունում (անկախ դրա կազմակերպականիրավական ձևից) խնամվող, ինչպես նաև հատուկ հանրակրթական ուսումնական հաստատությունում սովորող երեխայի խնամքի և սպասարկման նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» թիվ 815-Ն որոշում

Հղում 4.

ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 5-րդ գլուխ, ձև 2.1

Հղում 5.

ՀՀ կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության՝ կալանավորվածներին պահելու վայրերի քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը հաստատելու մասին» թիվ 1543-Ն որոշման հավելվածի 17-րդ գլուխ

Հղում 6.

ՀՀ կառավարության 2015 թվականի հոկտեմբերի 15-ի «Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական հիմնարկներում պահվող անձանց սննդի օրական միջին չափաբաժինները, հանդերձանքի չափաբաժինները և դրանց շահագործման ժամկետները, անկողնային ու հիգիենիկ պարագաների չափաբաժինները և դրանց շահագործման ժամկետները սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի ապրիլի 10-ի թիվ 413-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 1182-Ն որոշում

Հղում 7.

ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ, 7-րդ հավելվածներ

Հղում 8.

ՀՀ կառավարության 2001 թվականի դեկտեմբերի 27-ի «Շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդությունների ցանկը հաստատելու մասին» թիվ 1286 որոշում

Հղում 9.

ՀՀ կառավարության 2013 թվականի հուլիսի 10-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների ՄԻԱՎ վարակի վերաբերյալ բուժաշխատողների կողմից նախաթեստային և հետթեստային խորհրդատվության ու հետազոտության իրականացման կարգը սահմանելու մասին» թիվ 733-Ն որոշման 4-դ, 5-րդ կետեր

Հղում 10.

ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մայիսի 26-ի «Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների բուժսանիտարական և բուժկանխարգելիչ օգնությունը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 825-Ն որոշման 2-րդ հավելված

Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագիր*

Բոլոր մարդիկ ծնվում են ազատ ու հավասար իրենց արժանապատվությամբ և իրավունքներով: (Հոդված 1)

Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիա՝ փոփոխված 11-րդ արձանագրությամբ*

Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի: (Հոդված 3)

Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների միջազգային դաշնագիր*

Ազատագրված բոլոր անձինք ունեն մարդասիրական վերաբերմունքի և մարդկային անհատին ներհատուկ արժանապատվության հարգման իրավունք: (Հոդված 10)

Տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների միջազգային դաշնագիր*

Դաշնագրին մասնակցող պետությունները ճանաչում են յուրաքանչյուր մարդու ֆիզիկական և հոգեկան առողջության առավելագույնս հասանելի մակարդակի իրավունքը:

Այն միջոցները, որոնք այդ իրավունքի իրականացման համար պետք է ընդունվեն սույն դաշնագրին մասնակցող պետությունների կողմից, ընդգրկում է միջոցառումներ, որոնք անհրաժեշտ են հանուն ... համաճարակային, տեղաճարակային, պրոֆեսիոնալ և այլ հիվանդությունների կանխարգելման և բուժման, և դրանց դեմ պայքարի, այնպիսի պայմանների ստեղծման, որոնք ապահովեն բժշկական օգնությունը և բժշկական խնամքը՝ հիվանդության դեպքում: (Հոդված 12)

Կանանց նկատմամբ խտրականության բոլոր ձևերի վերացման մասին կոնվենցիա*

Մասնակից պետությունները ճեռնարկում են բոլոր համապատասխան միջոցները՝ վերացնելու կանանց նկատմամբ խտրականությունը առողջապահության բնագավառում, որպեսզի տղամարդկանց և կանանց հավասարության հիման վրա ապահովվի բժշկական սպասարկումից, ներառյալ՝ ընտանիքի պլանավորմանը վերաբերող ծառայությունը, օգտվելու մատչելիությունը: ... մասնակից պետությունները կանանց հղիության, ծննդաբերության և հետ ծննդյան ժամանակաշրջանում նրանց համար ապահովում են համապատասխան սպասարկում անհրաժեշտության դեպքում տրամադրելով անվճար ծառայություններ, ինչպես նաև համապատասխան սնունդ՝ հղիության և երեխայի կերակրման ընթացքում: (Հոդված 12)

Երեխային իրավունքների մասին կոնվենցիա*

Մասնակից պետությունները ճանաչում են երեխայի՝ առողջապահության առավել կատարյալ ստանդարտներից և հիվանդությունների բուժման ու առողջության վերականգնման ծառայություններից օգտվելու իրավունքը: Մասնակից պետությունները ձգտում են ապահովել, որպեսզի ոչ մի երեխա չզրկվի առողջապահական համակարգի նման ծառայություններից օգտվելու իր իրավունքից: (Հոդված 24)

Մասնակից պետություններն ապահովում են, որ ... ազատությունից զրկված յուրաքանչյուր երեխա օգտվի մարդասիրական վերաբերմունքից և մարդկային անօտարելի արժանապատվության նկատմամբ հարգանքից՝ հաշվի առնելով նրա տարիքի անձանց պահանջմունքները: (Հոդված 37)

*Բոլոր միջազգային փաստաթղթերը ստորագրվել կամ վավերացվել են ՀՀ կողմից և կազմում են ՀՀ իրավական համակարգի բաղկացուցիչ մասը:

«Տահմանադրության 85-րդ հոդված»

Յուրաքանչյուր դք, օրենքին համապատասխան, ունի առողջության պահպանման իրավունք:

«Տահմանադրության 25-րդ հոդված»

Յուրաքանչյուր դք ունի ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունք:

Ոչ դք չի կարող առանց իր ազատ և հստակ արտահայտած համաձայնության ենթարկվել գիտական, բժշկական կամ այլ փորձերի: Մարդը նախապես տեղեկացվում է նման փորձերի հնարավոր հետևանքների մասին:

«Տահմանադրության 26-րդ հոդված»

Ազատությունից զրկված անձինք ունեն մարդասիրական վերաբերմունքի իրավունք:

«Տահմանադրության 29-րդ հոդված»

Խտրականությունը, կախված սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումից, գենետիկական հատկանիշներից, լեզվից, կրոնից, աշխարհայացքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, ազգային փոքրամասնությանը պատկանելությունից, գույքային վիճակից, ծնունդից, հաշմանդամությունից, տարիքից կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից, արգելվում է:

«Իրավական ակտերի մասին» «Օրենք, 24-րդ հոդված»

Հավասար իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ իրավական ակտերի կամ նույն իրավական ակտի տարբեր մասերի միջև հակասության դեպքում պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները ֆիզիկական ու իրավաբանական անձանց հետ հարաբերություններում պետք է կիրառեն ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար նախընտրելի նորմատիվ իրավական ակտը կամ դրա մասը:

Եվրոպայի խորհուրդն առաջատարն է մայրցամաքում մարդու իրավունքներով զբաղվող կազմակերպությունների շարքում: Եվրոպայի խորհրդին անդամակցում են 47 պետություններ, որոնցից 28-ը միաժամանակ նաև Եվրոպական միության անդամներ են: Եվրոպայի խորհրդի անդամ բոլոր պետությունները միացել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիային՝ որպես մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և իրավունքի գերակայության պաշտպանությանը նպատակաուղղված միջազգային համաձայնագրի: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վերահսկում է Կոնվենցիայի իրագործումն անդամ պետություններում:

www.coe.int

Եվրոպական միությունը 28 Եվրոպական ժողովրդավարական երկրների տնտեսական և քաղաքական յուրահատուկ գործընկերություն է՝ իր 500 միլիոն քաղաքացիների համար առավել արդար և ապահով աշխարհում խաղաղություն, բարգավաճում և ազատություն ապահովելու նպատակով: Այս ամենն իրագործելու համար ԵՄ երկրները հիմնել են մարմիններ՝ ԵՄ աշխատանքներն իրականացնելու և նրա օրենսդրությունն ընդունելու համար: Նրա հիմնական մարմիններն են Եվրոպական խորհրդարանը, (որը ներկայացնում է ազգային կառավարությունները) և Եվրոպական հանձնաժողովը (որը ներկայացնում է ԵՄ ընդհանուր շահերը):

<http://europa.eu>

Partnership for Good Governance
Գործընկերություն հանուն լավ կառավարման

